JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA WAZIRI MKUU

MAMLAKA YA KUDHIBITI NA KUPAMBANA NA DAWA ZA KULEVYA

TAARIFA YA HALI YA DAWA ZA KULEVYA YA MWAKA 2022

MEI 2023

Taarifa ya Hali ya Dawa za Kulevya ya Mwaka 2022
Imetayarishwa na mamlaka
ya kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya.

S.L.P 80327,
8 Barabara ya Kivukoni,
11486 Dar es Salaam
Barua pepe: cg@dcea.go.tz
Tovuti: www.dcea.go.tz
Instagram: @dceatanzania
Twitter: @dceatanzania
Facebook: dcea_tz
YouTube: DCEATV
Simu ya bure: 119

ISBN:978-9912-9896-3-4

Imetayarishwa kwa mujibu wa sheria ya kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya Na.5 ya mwaka 2015

YALIYOMO

YALIYOMO ii
ORODHA YA MAJEDWALI v
ORODHA YA VIELELEZO vi
MAELEZO YA WAZIRI vii
DIBAJI vii
FAHARASA 1

SURA YA KWANZA 1

HALI YA DAWA ZA KULEVYA DUNIANI 1

1.1 Utangulizi 1
1.2 Matumizi ya Dawa za Kulevya Duniani 1
1.2.1 Bangi 1
1.2.1.1 Uhalalishaji wa Bangi na Athari Zake 2
1.2.2 Dawa za Kulevya Jamii ya Afyuni 2
1.2.3 Cocaine 2
1.2.4 Dawa Tiba zenye Asili ya Kulevya 3
1.2.5 Dawa Mpya za Kulevya (New Psychoactive Substance s - NPS) 3
1.2.6 Dawa za Kulevya Jamii ya Amphetamine (Amphetamine Type Stimulants-ATS) 4
1.3 Dawa za Kulevya na Jinsia 5
1.4 Dawa za Kulevya na UVIKO 19 6

SURA YA PILI 7

MIKAKATI YA KUDHIBITI NA KUPAMBANA NA DAWA ZA KULEVYA NCHINI 7

2.1 Utangulizi 7
2.2 Kudhibiti Upatikanaji wa Dawa za Kulevya (Supply Reduction) 7
2.3 Kupunguza Uhitaji wa Dawa za Kule vya (Demand Reduction) 7
2.4 Kupunguza Madhara ya Matumizi ya Dawa za Kulevya (Harm Reduction) 7
2.5 Ushirikiano wa Kitaifa, Kikanda na Kimataifa 8

SURA YA TATU 9

KUDHIBITI UPATIKANAJI WA DAWA ZA KULEVYA 9

3.1 Utangulizi 9
3.2 Udhibiti wa Upatikanaji wa Dawa za Kulevya 9
3.3 Dawa Nyingine za Kulevya 14
3.4 Watuhumiwa wa dawa za kulevya waliokamatwa nje ya nchi 14
3.5 Kemikali Bashirifu (Precursor Chemicals) 14
3.6 Ukaguzi na Ufuatiliaji wa Kemikali Bashirifu 15

3.7 Udhibiti wa Dawa Tiba zenye Asili ya Kulevya 16
3.8 Uchunguzi wa Kimaabara wa Dawa za Kulevya 16
3.9 Kaguzi zilizofanyika katika Kudhibiti Dawa Tiba zenye asili ya Kulevya....................17
3.10 Maboresho ya Sheria 17
3.11 Uteketezaji wa Dawa za Kulevya 18
3.12 Kesi za Dawa za Kulevya 19

SURA YA NNE....................20

KUPUNGUZA UHITAJI WA DAWA ZA KULEVYA....................20
4.1 Utangulizi 20
4.2 Matumizi ya Dawa za Kulevya 20
4.2.1 Sababu zinazochangia Matumizi ya Dawa za Kulevya....................20
4.3 Madhara ya Matumizi ya Dawa za Kulevya 21
4.3.1 Kiafya 21
4.3.2 Kijamii 22
4.3.3 Kiuchumi 22
4.3.4 Kimazingira 22
4.3.5 Unyanyapaa 23
4.4 Jitihada zilizofanyika katika Kupunguza Uhitaji wa Dawa za Kulevya 23
4.4.1 Kazi za Uelimishaji zilizofanywa na Mamlaka....................23
4.4.2 Uelimishaji uliofanywa na Asasi za Kiraia....................26

SURA YA TANO....................31

KUPUNGUZA MADHARA YA MATUMIZI YA DAWA ZA KULEVYA 31
5.1 Utangulizi 31
5.2 Huduma za Upunguzaji Madhra kwa Waraibu 31
5.2.1 Tiba ya Uraibu wa Dawa za Kulevya Katika Vitengo vya Afya ya Akili Nchini 31
5.5.2 Huduma ya Tiba Saidizi kwa Wara ibu wa Dawa za Kulevya 32
5.2.3 Nyumba za Upataji Nafuu (Sober Houses)....................33
5.3 Huduma ya Upunguzaji wa Madhara ya Uchangiaji wa Sindano kwa Wajidunga....................36
5.4 Umuhimu wa Huduma za Upunguzaji madhara kwa Waraibu 37
5.5 Asasi zilizowezeshwa na Mamlaka katika mwaka 2022....................37

SURA YA SITA....................39

USHIRIKIANO WA KITAIFA, KIKANDA NA KIMATAIFA....................39
6.1 Utangulizi 39
6.2 Ushirikiano wa Kitaifa....................39

6.3 Ushirikiano wa Kimataifa 39
6.4 Ushirikiano wa Kikanda 41

SURA YA SABA 42

CHANGAMOTO NA MIKAKATI 42
7.1 Utangulizi 42
7.2 Changamoto 42
7.3 Mikakati 42

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali Na. 3.1: Kiasi cha Bangi na Mirungi Kilichokamatwa Nchini kwa muongo mmoja (mwaka 2013 -2022) ... 9
Jedwali Na. 3.2: Idadi ya Watuhumiwa wa Bangi na Mirungi Waliokamatwa Kati ya Mwaka 2013-2022 ... 10
Jedwali Na. 3.3: Kiasi cha Heroin na Cocaine Kilichokamatwa Nchini Katika muongo mmoja (Mwaka 2013-2022) ... 11
Jedwali Na. 3.4: Idadi ya Watuhumiwa wa Heroin na Cocaine waliokamatwa katika muongo mmoja (Mwaka 2013-2022) ... 13
Jedwali Na. 3.5: Kiasi cha methamphetamine na mescaline kilichokamatwa mwaka 2021 - 2022 ... 14
Jedwali Na. 3.6: Mwenendo wa Uingizaji wa Kemikali Bashirifu Nchini kuanzia mwaka 2017 hadi 2022 ... 15
Jedwali Na. 3.7: Kiasi cha Kemikali Bashirifu kilichozuiliwa kuingia nchini kuanzia mwaka 2017 hadi 2022 ... 16
Jedwali Na. 3.8: Sampuli za Dawa za Kulevya zilizofanyiwa Uchunguzi Mwaka 2022 ... 17
Jedwali Na. 3.9: Jumla ya kesi zilifunguliwa katika mahakama mbalimbali nchini ... 19
Jedwali Na. 4.1: Asasi zilizotoa Elimu ya Dawa za Kulevya Mwaka 2022 ... 26
Jedwali Na. 5.1: Idadi ya Waraibu Waliopata Tiba kwenye Vitengo vya Afya ya Akili Nchini Mwaka 2022 ... 32
Jedwali Na. 5.2: Idadi ya Waraibu waliosajiliwa kwenye Huduma za MAT hadi kufikia Desemba 2022 ... 33
Jedwali Na.5.3: Waraibu waliopata Huduma katika Nyumba za Upataji Nafuu Mwaka 2022 ... 34
Jedwali Na. 5.4: Idadi ya Waraibu waliopata Huduma katika Nyumba za Upataji Nafuu kuanzia mwaka 2019 hadi Mwaka 2022 ... 36
Jedwali Na. 5.5: Asasi zilizowezeshwa na Mamlaka mwaka 2022 ... 38

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo Na. 1.1	Watumiaji wa Dawa za Kulevya Duniani mwaka 2020	5
Kielelezo Na. 3.1:	Kiasi cha Bangi na Mirungi kilichokamatwa Nchini kati ya Mwaka 2013-2022	10
Kielelezo Na. 3.2:	Mwenendo wa Idadi ya Watuhumiwa Waliokamatwa kwa Kujihusisha na Bangi na Mirungi Nchini Kati ya Mwaka 2011 – 2020	11
Kielelezo Na. 3.3:	Kiasi cha Heroin na Cocaine Kilichokamatwa Nchini Kati ya Mwaka 2013-2022	12
Kielelezo Na. 3.4:	Shehena ya kilo 859.36 za dawa za kulevya zikijumuisha kilo 504.36 za heroin na kilo 355 za methamphetamine zilizokamatwa Bahari ya Hindi eneo la Kilwa Masoko, mkoani Lindi	13
Kielelezo Na. 3.5:	Idadi ya Watuhumiwa wa Heroin na Cocaine waliokamatwa kati ya Mwaka 2013 - 2022	13
Kielelezo Na. 3.6:	Zoezi la uteketezaji wa dawa za kulevya lililofanyika katika kiwanda cha saruji cha Twiga kilichopo Wazo Hill jijini Dar es Salaam mnamo tarehe 21 Desemba, 2022	18
Kielelezo Na. 4.1:	Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Kassim Majaliwa akizindua Mwongozo wa Utoaji Elimu Juu ya Tatizo la Dawa za Kulevya Nchini siku ya Kilele cha Maadhimisho ya Kitaifa ya Siku ya Kupiga Vita Dawa za Kulevya Duniani, jijini Dar es Salaam tarehe 02 Julai, 2022	24
Kielelezo Na. 5.1:	Idadi ya Waraibu waliopata Huduma katika Nyumba za Upataji Nafuu kuanzia mwaka 2019 hadi Mwaka 2022	36

MAELEZO YA WAZIRI

Tatizo la dawa za kulevya limeendelea kuongezeka nchini na duniani kwa ujumla. Serikali ya Awamu ya Sita chini ya Uongozi wa Jemedari wetu Dkt. Samia Suluhu Hassan imeendelea kupambana na tatizo hilo kwa mujibu wa Sheria ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya namba 5 ya mwaka 2015 pamoja na kufuata miongozo ya Shirika la Umoja wa Mataifa linaloshughulikia Dawa za Kulevya na Uhalifu (UNODC).

Bangi imeendelea kuwa dawa ya kulevya inayolimwa na kutumiwa kwa wingi nchini katika mwaka 2022. Hekari 179 za mashamba ya bangi ziliteketezwa na tani 20.58 za dawa hiyo zilikamatwa katika mwaka 2022. Aidha, hivi karibuni, kumeibuka tabia ya kuchanganya bangi yenye kiasi kikubwa cha kilevi kwenye vyakula kama vile biskuti, asali, juisi, majani ya chai na keki. Tukiangalia Taarifa ya Dunia ya Dawa za Kulevya ya mwaka 2022 utaona kuwa asilimia 40 ya nchi za wenzetu waliohalalisha matumizi ya bangi, zilikumbwa na idadi kubwa ya magonjwa ya afya ya akili yaliyosababishwa na matumizi ya dawa hiyo. Hali hii inalifanya Taifa letu liendelee kuharamisha bangi ili kuwakinga vijana wetu.

Operesheni za ukamataji wa dawa za kulevya nchini kwa mwaka 2022, zilifanikisha kukamata tani 15.2 za mirungi, kilo 254. 7 za heroin na kilo 1.7 ya cocaine. Aidha, kumekuwa na mwendelezo wa ukamataji wa dawa ya kulevya aina ya methamphertamine ambapo kwa mara ya kwanza zilikamatwa mwaka 2021 kiasi cha kilo 430.8 na kufuatiwa na mwaka 2022 ambapo gramu 968.7 zilikamatwa. Vilevile, mwaka 2022 umeshuhudia ukamataji wa dawa nyingine ngeni nchini inayojulikana kama mescaline ambapo gramu 56 zilikamatwa.

Kwa mara ya kwanza nchini, Serikali imefanikiwa kuandaa "*Mwongozo wa Utoaji Elimu Juu ya Tatizo la Dawa za Kulevya Nchini*" ili kuhakikisha jamii inapata elimu sahihi juu ya tatizo hili. Jitihada za kujengea uwezo walimu wa walimu zimeanza na tayari wahitimu kutoka asasi 27 za Mkoa wa Dar es Salaam wanaendelea kutoa elimu hiyo kwa makundi mengine. Serikali imeendelea kushirikiana na sekta binafsi kuhakikisha elimu dhidi ya tatizo la dawa za kulevya inatolewa kwenye jamii.

Tiba kwa waraibu wa dawa za kulevya iliendelea kutolewa ambapo kwa mwaka 2022 jumla ya waraibu 871,010 walinufaika na tiba hiyo nchini. Aidha, Serikali imeendelea kufadhili mafunzo ya stadi za kazi kwa waraibu wanaopata nafuu ili kuwajengea uwezo wa kujitegemea.

Mafanikio haya ni matunda ya ushirikiano mkubwa baina ya wadau wa ndani na nje ya nchi pamoja na jamii kwa ujumla. Nawapongeza kwa jitihada hizi. Aidha, napenda kuwahimiza kila mtu kwa nafasi yake atimize wajibu katika kuhakikisha anatoa taarifa ya wanaojihusisha na kilimo au biashara ya dawa za kulevya na kuwasaidia wale waliopata uraibu kupata tiba.

Mhe. Jenista J. Mhagama (Mb)

Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Bunge na Uratibu)

DIBAJI

Taarifa hii imeandaliwa kwa mujibu wa Kifungu cha 60 cha Sheria ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za kulevya Na 5 ya Mwaka 2015, ambacho kinailekeza Mamlaka ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za kulevya kuandaa na kuiwasilisha Bungeni. Lengo la taarifa ni kuitaarifu jamii juu ya hali ya tatizo la dawa za kulevya Nchini kwa mwaka 2022 pamoja na jitihada zilizofanyika katika kukabiliana nalo.

Taarifa hii imegawanyika katika sura saba. Sura ya kwanza inaonesha taswira ya tatizo la dawa za kulevya duniani kutoka kwenye Taarifa ya Dawa za Kulevya ya Dunia ya mwaka 2022. Sura ya pili inaelezea nguzo muhimu nne zinazotumika kupambana na tatizo la dawa za kulevya Nchini na mikakati yake. Nguzo hizo ni Kupunguza Upatikanaji wa Dawa za Kulevya (Supply Reduction), Kupunguza Uhitaji wa Dawa za Kulevya (Demand Reduction), Kupunguza Madhara ya Matumizi ya Dawa za Kulevya (Harm Reduction) na Kuimarisha Ushirikiano wa Kitaifa, Kikanda na Kimataifa (International Cooperation). Utekelezaji wa mikakati ya nguzo hizo umeainishwa katika sura ya tatu hadi ya sita.

Sura ya tatu imejikita kwenye kuelezea jitihada zilizofanyika katika Kudhibiti Upatikanaji wa Dawa za Kulevya Nchini kwa mwaka 2022. Sura ya nne inaelezea utekelezaji wa nguzo ya Kupunguza Uhitaji (Matumizi) ya Dawa za Kulevya. Sura ya tano inaelezea utekelezaji wa nguzo ya Kupunguza Madhara yanayosababishwa na Matumizi ya Dawa za Kulevya Nchini. Sura ya sita inaelezea matukio ya ushirikishwaji miongoni mwa wadau wa mapambano dhidi ya tatizo la dawa za kulevya. Sura ya saba inatoa changamoto zilizojitokeza katika udhibiti wa dawa za kulevya nchini na mikakati yake.

Kwakuwa tatizo la dawa za kulevya ni mtambuka, linahitaji juhudi za pamoja katika kukabiliana nalo. Hivyo, natoa shukrani za pekee kwa wadau wote walioshiriki katika mapambano haya na kuwasilisha taarifa zao. Tuendeleze umoja wetu ili kuishinda vita hii na kufikia lengo la kuwa na Tanzania isiyojihusisha na dawa za kulevya.

Aretas J. Lyimo
KAMISHNA JENERALI
MAMLAKA YA KUDHIBITI NA
KUPAMBANA NA DAWA ZA KULEVYA

FAHARASA

ADEM	Agency for the Development of Educational Management
CBE	College of Business Education
CDC	U.S Centers for Disease Control and Prevention
CND	Commission on Narcotic Drugs
EU-ACT	European Union Action against Drugs and Organized Crime
GCLA	Government Chemist Laboratory Authority
GF	Global Fund
HONLEA	Heads of National Drug Law Enforcement Agencies
ICD	Inland Container Depot
INCB	International Narcotics Control Board
MAT	Medication Assisted Treatment
MSD	Medical Stores Department
NDC	National Defence College
PEPFAR	The U.S President's Emergency Plan for AIDS Relief
TAKUKURU	Taasisi ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa
TAMISEMI	Tawala za mikoa na Serikali za Mitaa
TIC	Tanzania Investment Centre
TMDA	Tanzania Medicines and Medical Devices Authority
UKIMWI	Upungufu wa Kinga Mwilini
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
UVIKO	Ugonjwa wa Virusi vya Korona
VVU	Virusi vya UKIMWI

SURA YA KWANZA
HALI YA DAWA ZA KULEVYA DUNIANI

1.1 Utangulizi

Katika kutoa taswira ya tatizo la dawa za kulevya duniani, Sura hii imetumia dondoo za Taarifa ya Hali ya Dawa za Kulevya Duniani ya mwaka 2022. Sura hii imeangazia matumizi, biashara, uzalishaji na matibabu kwa waraibu. Aidha, sura hii inaonesha jinsi janga la UVIKO linavyoendelea kuathiri matumizi, biashara, utoaji wa huduma kwa waraibu na udhibiti wa dawa za kulevya duniani.

1.2 Matumizi ya Dawa za Kulevya Duniani

Taarifa ya hali ya dawa za kulevya duniani ya mwaka 2022 ilionesha kuwa, matumizi ya dawa za kulevya yaliendelea kuongezeka duniani. Kulingana na taarifa hiyo inakadiriwa kuwa takribani watu milioni 284 wenye miaka kati ya 15 hadi 64 walitumia dawa za kulevya duniani mwaka 2020. Idadi hii ni inafanya ongezeko la asilimia 26 toka mwaka 2010 ambapo ilikadiriwa kuwa watu waliotumia dawa za kulevya walikuwa milioni 226. Katika kipindi hicho, dawa za kulevya aina ya bangi, heroin, metamphetamine, cocaine pamoja na dawa tiba zenye asili ya kulevya zilitumika zaidi.

Katika kipindi hicho kulishuhudiwa ongezeko kubwa la uzalishaji, biashara na matumizi ya dawa mpya za kulevya (New Psychotropic Substances-NPS) kuwahi kutokea duniani. Matumizi ya dawa za kulevya yaliripotiwa kusababisha madhara ya kiafya kwa watumiaji na jamii, kama vile ongezeko la maambukizi ya virusi vya UKIMWI, magonjwa ya afya ya akili na homa ya ini. Hata hivyo jitihada mbalimbali zimeendelea kuchukuliwa ili kudhibiti uzalishaji, usafirishaji na matumizi ya dawa za kulevya, ikiwa ni pamoja na utoaji wa tiba kwa waraibu wa dawa hizo.

1.2.1 Bangi

Taarifa ya Dawa za Kulevya Duniani ya mwaka 2022, ilionesha kuwa bangi imeendelea kuwa dawa ya kulevya inayotumiwa zaidi duniani. Takribani watu milioni 209 walitumia bangi mwaka 2020, ikiwa ni sawa na asilimia nne (4) ya watu duniani kote, huku idadi ya watu wanaotumia bangi ikiongezeka kwa asilimia 23 katika muongo mmoja uliopita. Matumizi ya bangi yameendelea kuwa ya juu zaidi Amerika Kaskazini, ambapo asilimia 16.6 ya wakazi wanatumia dawa hiyo, huku ikiendelea kuwa dawa inayosumbua watu wengi wanaotibiwa barani Afrika. Pia taarifa hiyo ilionesha kuwa mwaka 2020, kilimo na ukamataji wa bangi duniani uliongezeka hadi kufikia rekodi ya juu zaidi.

Aidha, asilimia 40 ya nchi zilionesha kuwa idadi kubwa ya magonjwa ya afya ya akili yalisababishwa na matumizi ya bangi, na asilimia 33 zilionesha bangi kama dawa inayowasumbua zaidi hususani wale walio kwenye tiba za uraibu wa dawa za kulevya. Idadi kubwa zaidi ya watu wanaopatiwa tiba ya uraibu wa dawa za kulevya barani Afrika na baadhi ya nchi za Amerika ya Kusini na Caribbean, ni wale wanaotafuta usaidizi wa matatizo ya afya ya akili yanayosababishwa na matumizi ya bangi.

1.2.1.1 Uhalalishaji wa Bangi na Athari Zake

Taarifa ya Dawa za Kulevya Duniani 2022 ina viashiria vya awali vinavyoonesha kuwa uhalalishaji wa bangi katika maeneo ya Amerika Kaskazini na maeneo mengine umeleta athari kubwa hususani kwa afya ya jamii, usalama, mabadiliko ya masoko, ongezeko la biashara nyingine haramu (Usafirishaji haramu wa binadamu na biashara ya silaha za magendo) na kuathiri mapambano dhidi ya uhalifu. Bidhaa za bangi zimetofautiana ambapo viwango vya wastani vya kemikali inayosababisha uraibu kwenye bangi inayoitwa *Tetrahydrocannabinol* (THC) katika bidhaa mbalimbali za bangi kama biskuti na keki vimeendelea kuongezeka kufikia asilimia 60 kutoka kiwango cha asilimia tano (5) cha kemikali hiyo.

Taarifa kutoka Ofisi ya Umoja wa Mataifa inayoshughulikia Dawa za Kulevya na Uhalifu (United Nations Office on Drugs and Crime-UNODC) ilionesha kuwa mitazamo hasi juu ya madhara ya bangi imeendelea kupungua katika maeneo yaliyohalalisha matumizi ya dawa hizo. Wakati huo huo, kumekua na ongezeko la watu walio na magonjwa ya afya ya akili na watu wanaojiua kutokana na matumizi ya bangi, ikiwa ni pamoja na idadi kubwa ya watu waliolazwa hospitalini kwa kuzidisha kiwango cha matumizi.

1.2.2 Dawa za Kulevya Jamii ya Afyuni

Dawa hizi zipo katika kundi la vipumbaza (depressant) na hutengezwa kutokana na mmea wa afyuni (opium poppy) kwa kuchakatwa na kemikali bashirifu, na hivyo kuzalisha dawa za kulevya aina ya heroin na morphine (opiates). Kwa mujibu wa Taarifa ya Dawa za Kulevya Duniani ya mwaka 2022, ilikadiriwa kuwa watu milioni 61 walitumia dawa za kulevya jamii ya afyuni mwaka 2020, ikiwa ni asilimia 1.2 ya idadi ya watu duniani. Takribani asilimia 40 ya waraibu waliokuwa kwenye tiba waliathiriwa zaidi na dawa za kulevya jamii ya afyuni, iliyosababisha theluthi mbili ya vifo vinavyohusiana moja kwa moja na kuzidisha matumizi ya dawa hiyo (overdoses).

Asilimia 86 ya uzalishaji haramu wa afyuni duniani umetokea nchini Afghanistan. Hata hivyo iliripotiwa kuwa njia ya Balkan ambayo huanzia nchi Afghanistan, Iran, Uturuki hadi Nchi za Ulaya imeendelea kuwa njia kuu ya usafirishaji wa dawa za kulevya jamii ya afyuni, huku ukamataji wa dawa zinazosafirishwa na watu binafsi ukiongezeka kwa mwaka 2021.

1.2.3 Cocaine

Kwa mujibu wa Taarifa ya Dawa za Kulevya Duniani ya mwaka 2022, ilikadiriwa kuwa watu milioni 21.5 walitumia cocaine mwaka 2020, ikiwa ni sawa na asilimia 0.4 ya idadi ya watu duniani. Katika taarifa hiyo ilionesha kuwa Amerika Kaskazini na Ulaya zimendelea kuwa masoko makuu ya biashara ya cocaine. Hata hivyo, iliripotiwa kuwa uhitaji wa dawa hiyo katika bara la Afrika na Asia umeongezeka maradufu katika miongo miwili iliyopita. Kiwango cha uzalishaji wa cocaine kilifikia rekodi ya juu zaidi mnamo mwaka 2020, ikifikia takribani tani 1,982, wakati ukamataji uliongezeka zaidi karibu na maeneo ya uzalishaji.

Kwa mujibu wa Taarifa ya Dawa za Kulevya Duniani ya mwaka 2022, inaonesha kuwa biashara na usafirishaji wa cocaine kwa njia ya bahari unazidi kushika kasi na karibu asilimia 90 ya kiasi cha cocaine kilichokamatwa kilihusishwa na shughuli za kiuchumi zinazofanyika baharini. Katika taarifa hiyo iliripotiwa kuwa soko la kimataifa la cocaine linazidi kupanuka na matumizi yamekuwa yakiongezeka duniani kote katika muongo uliopita. Kiasi kikubwa cha cocaine huzalishwa na husafirishwa kutoka Amerika Kusini hadi Ulaya kupitia Afrika Magharibi na Kaskazini. Hata hivyo, soko la cocaine limeongezeka zaidi nje ya maeneo yaliyozoeleka kwa biashara hiyo (Amerika Kaskazini, Ulaya Magharibi, Afrika na Asia).

1.2.4 Dawa Tiba zenye Asili ya Kulevya

Dawa tiba zenye asili ya kulevya ni dawa zinazotumika kutibu maradhi mbalimbali lakini, kutokana na asili yake ya kulevya, zikitumika bila kufuata ushauri wa daktari zinaweza kuleta uraibu. Taarifa ya Dunia ya Dawa za Kulevya ya mwaka 2022, ilionesha kuwa ukamataji wa dawa tiba zenye asili ya kulevya ulipungua kwa mwaka 2020, tofauti na hali ilivokuwa hapo awali. Hata hivyo, kupungua kwa ukamataji huo mwaka 2020, kulichangiwa zaidi na kushuka kwa utoaji wa taarifa.

Taarifa hiyo ilionesha kuwa ongezeko la matumizi ya dawa tiba zenye asili ya kulevya lilihusisha zaidi matumizi ya dawa aina ya Fentanyl huko Amerika Kaskazini na kusababisha ongezeko kubwa la vifo kuliko vilivyoshuhudiwa wakati wa janga la UVIKO. Barani Afrika kumekuwa na dalili za kuongezeka kwa matumizi yasiyo ya matibabu ya Tramadol katika nchi za Afrika Kaskazini na Afrika Magharibi. Vile vile matumizi hayo yalionekana kuongezeka pia katika nchi za Mashariki ya Kati na Kusini-Magharibi mwa Asia.

1.2.5 Dawa Mpya za Kulevya (New Psychoactive Substances - NPS)

Dawa Mpya za Kulevya ni dawa zinazotengenezwa kwa kuiga kemikali zilizopo kwenye dawa za kulevya zinazodhibitiwa kimataifa kama vile bangi, heroin, mirungi na cocaine. Taarifa ya Dawa za Kulevya Duniani ya mwaka 2022, inaeleza kwamba hadi kufikia Desemba 2021, aina 1,127 za dawa mpya za kulevya zilitambuliwa na UNODC. Madhara ya NPS yanatofautiana kutoka dawa moja mpaka nyingine na yanaweza kujumuisha mabadiliko ya mtazamo, tabia na hisia.

Matumizi na usafirishaji haramu wa NPS ni suala la kimataifa, likiathiri zaidi nchi zilizoendelea. NPS mara nyingi huuzwa kwenye mitandao ya siri (Dark web), hivyo kuongeza urahisi wa upatikanaji wa dawa hizo. Taarifa ya UNODC ilionesha kuwa kati ya mwaka 2016 hadi 2020, ukamataji wa kiwango kikubwa cha dawa mpya za kulevya ulihusisha dawa aina ya vichangamshi (hususani Cathinone na Phenethylamines), zikifuatiwa na vileta njozi (Bangi, Tryptamines na baadhi ya Phenethylamines) na vipumbaza (hasa jamii ya Fentanyl).

Taarifa ya Dawa za Kulevya Duniani ya mwaka 2022, ilionesha kuwa kuna ongezeko kubwa la matumizi ya NPS, hali ambayo imepelekea kuongezeka kwa changamoto za kiafya na kuongeza tishio la usalama kwa jamii. Taarifa hiyo imetoa wito kwa serikali

na mashirika ya udhibiti na usimamizi wa sheria ya dawa za kulevya duniani kuendelea kuchukua hatua za kukabiliana na matumizi pamoja na usafirishaji haramu wa NPS.

1.2.6 Dawa za Kulevya Jamii ya Amphetamine (Amphetamine Type Stimulants-ATS)

Dawa za kulevya jamii ya Amphetamine ni kundi la dawa za kulevya linalojumuisha jamii mbalimbali za dawa ikiwemo amphetamine, methamphetamine na ecstasy. Taarifa ya Dawa za Kulevya Duniani ya Mwaka 2022 imeonesha kuwa matumizi ya dawa za kulevya aina ya ATS yameendelea kuongezeka kwa kasi katika miaka ya hivi karibuni. Katika taarifa hiyo ilionesha kuwa watumiaji wa amphetamine na methamphetamine waliongezeka zaidi duniani ikifikiwa takribani watu milioni 34 na watumiaji wa ecstasy pekee duniani wakifikia milioni 20.

Aidha, taarifa hiyo imeonesha kuwa zaidi ya tani 525 za ATS zilikamatwa mwaka 2020, hivyo kufanya ongezeko la asilimia 15 kwa kila mwaka kuanzia mwaka 2010 hadi 2020. Taarifa hiyo ilionesha kuwa ATS nyingi zaidi iliyokamatwa katika kipindi cha mwaka 2016-2020, ilihusisha dawa aina ya methampetamine, ikifuatiwa na amphetamine (asilimia 17) na ecstasy (asilimia 4), na asilimia zilizobaki zikihusisha ATS nyingine. Uzalishaji na biashara ya ATS imeendelea kuongezeka sambamba na maabara bubu ambazo zina uwezo wa kuzalisha kiasi kikubwa na kwa gharama ndogo.

Biashara ya ATS imetumiwa kufadhili shughuli nyingine za uhalifu kama vile biashara haramu ya silaha, ugaidi na biashara haramu ya binadamu. Katika kipindi cha mwaka 2016 hadi 2020, zaidi ya maabara bubu 16,000 zilizotumika kutengeneza ATS ziliharibiwa katika nchi 45 duniani, ambapo asilimia 69 ya maabara hizo zilijihusisha na utengenezaji wa methamphetamine.

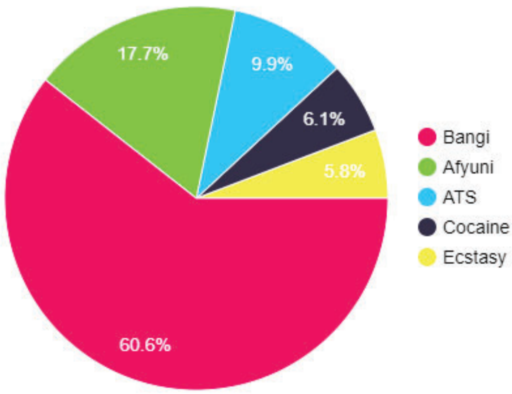

Kielelezo Namba 1.1 Watumiaji wa Dawa za Kulevya Duniani mwaka 2020

1.3 Dawa za Kulevya na Jinsia

Taarifa ya Dawa za Kulevya Duniani ya mwaka 2022, ilionesha kuwa ingawa watu wengi wanaotumia dawa za kulevya ni wanaume, wanawake wameendelea kuonesha mahudhurio hafifu ya tiba ya uraibu wa dawa za kulevya. Idadi kubwa ya watu wanaotumia dawa za kulevya imeendelea kuwa kubwa kwa wanaume, japokuwa asilimia 40 wanawake walitumia zaidi dawa za kulevya jamii ya Amphetamine (ATS) na dawa tiba zenye asili za kulevya. Taarifa hiyo ilionesha kuwa wanawake wanaotumia dawa za kulevya wanaathiriwa kwa haraka zaidi na magonjwa ya afya ya akili ikilinganishwa na wanaume.

Taarifa hiyo ilionesha kuwa kati ya watumiaji wawili wa dawa za kulevya jamii ya Amphetamine (ATS) mwaka 2021, mmoja alikuwa mwanamke, lakini ni mwanamke mmoja tu kati ya watano walipata tiba ya uraibu. Wanawake wanaotumia bangi wameongezeka ambapo asilimia tisa (9) ya wanawake walitumia bangi barani Asia na takribani asilimia 42 walitumia bangi Amerika Kaskazini. Barani Afrika kumekuwa na ongezeko kubwa la tofauti ya matumizi ya dawa za kulevya kati ya wanaume na wanawake, ambapo mwanamke mmoja kati ya wanaume tisa (09) alitumia bangi. Pia iliripotiwa kuwa idadi kubwa ya wanawake walitumia zaidi dawa za kulevya jamii ya afyuni ikilinganishwa na dawa nyingine.

1.4 Dawa za Kulevya na UVIKO 19

Kulingana na Taarifa ya Dunia ya Dawa za Kulevya ya mwaka 2022, ilibaini kuwa janga la UVIKO-19 liliendelea kuleta mabadiliko katika mbinu za biashara na mapambano dhidi ya dawa za kulevya. Katika kipindi cha kufungiwa (lockdown) kilichosababishwa na janga la UVIKO-19, kilichochea ongezeko la matumizi ya bangi kwa mwaka 2020.

Katika mwaka 2020, kulikuwa na upatikanaji mdogo wa huduma za tiba kwa waraibu wa dawa za kulevya kwa nchi zote duniani. Kuibuka kwa janga la UVIKO-19, kuliwaathiri zaidi watu waliokuwa wanapata tiba ya uraibu kwa kukosa huduma hizo na kusababisha ongezeko la madhara ya dawa za kulevya. Katika kipindi hicho kumeshuhudiwa ongezeko kubwa kuwahi kutokea la kurudia matumizi ya dawa za kulevya (relapse) kwa watu waliokuwa wakipata tiba ya uraibu katika vituo mbalimbali. Ongezeko hilo liliambatana na kuongezeka kwa tabia hatarishi zinazohusiana na matumizi ya dawa za kulevya.

SURA YA PILI

MIKAKATI YA KUDHIBITI NA KUPAMBANA NA DAWA ZA KULEVYA NCHINI

2.1 Utangulizi

Tanzania imeendelea kupambana na tatizo la dawa za kulevya kwa mujibu wa Sheria ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya namba 5 ya mwaka 2015 pamoja na kufuata miongozo ya Ofisi ya Umoja wa Mataifa ya Kupambana na Dawa za Kulevya na Uhalifu (UNODC). Serikali imeendelea kupambana na tatizo la dawa za kulevya kwa kuzingatia nguzo kuu nne ambayo ni; ni kupunguza upatikanaji wa dawa za kulevya (supply reduction), kupunguza uhitaji wa dawa za kulevya (demand reduction), kupunguza madhara ya matumizi ya dawa za kulevya (harm reduction) na kuimarisha ushirikiano wa kitaifa, kikanda na kimataifa (international cooperation). Sura hii inatoa taswira ya nguzo hizo ili kutoa mwongozo kwa sura zinazofuata.

2.2 Kudhibiti Upatikanaji wa Dawa za Kulevya (Supply Reduction)

Lengo la nguzo hii ni kudhibiti uingizaji, uzalishaji na usambazaji wa dawa za kulevya nchini. Upatikanaji wa dawa za kulevya unahusisha kilimo, utengenezaji, uingizaji na usambazaji kupitia mipaka ya nchi kavu, majini na anga. Katika utekelezaji wa nguzo hii, mikakati ifuatayo huzingatiwa; Ukusanyaji na uchambuzi wa taarifa kuhusu biashara ya dawa za kulevya, ukamataji wa wafanyabiashara wa dawa za kulevya, usimamiaji wa sheria ya dawa za kulevya nchini, udhibiti wa uchepushwaji wa kemikali bashirifu na dawa tiba zenye asili ya kulevya pamoja na kuratibu uteketezaji wa dawa za kulevya.

2.3 Kupunguza Uhitaji wa Dawa za Kulevya (Demand Reduction)

Nguzo hii inazingatia utoaji wa elimu kama mkakati muhimu wa kuifanya jamii kujitambua na kujiepusha na matumizi na biashara ya dawa za kulevya nchini.

Katika utekelezaji wa nguzo hii Mamlaka inaratibu uelimishaji juu ya tatizo la dawa za kulevya katika jamii, ikiwa ni pamoja na kuandaa miongozo ya uelimishaji, kuwaandaa na kuwawezesha watoa elimu juu ya tatizo la dawa za kulevya, kuratibu asasi zinazotoa elimu ya dawa za kulevya kwa umma, kuratibu uanzishwaji na uendeshaji wa klabu za dawa za kulevya na kuhuisha maudhui ya dawa za kulevya kwenye mitaala ya elimu.

2.4 Kupunguza Madhara ya Matumizi ya Dawa za Kulevya (Harm Reduction)

Katika utekelezaji wa nguzo hii, utoaji wa huduma za tiba kwa waraibu wa dawa za kulevya ni moja ya mkakati muhimu wa kupunguza madhara yanayotokana na matumizi ya dawa hizo. Mraibu ni mgonjwa kama wagonjwa wengine, hivyo uraibu wa dawa za kulevya ni tatizo la kiafya na huathiri watumiaji na jamii. Tiba ya uraibu na magonjwa yanayoambatana ni muhimu ili kuwakinga watumiaji wa dawa za kulevya na jamii. Aidha, mikakati mingine ni kuratibu matibabu kwa waraibu wa dawa za kulevya, kuandaa miongozo ya matibabu, kufanya usimamizi shirikishi katika vituo vinavyotoa huduma za tiba na unasihi na kutoa elimu ya kupunguza madhara.

2.5 Ushirikiano wa Kitaifa, Kikanda na Kimataifa

Lengo la nguzo hii ni kuunganisha nguvu ya pamoja katika mapambano na udhibiti wa dawa za kulevya kitaifa, kikanda na kimataifa. Tatizo la dawa za kulevya ni suala mtambuka linalohusisha mitandao ya kihalifu iliyopo nchi mbalimbali duniani, hivyo mapambano dhidi ya tatizo hili yanahitaji ushirikiano na nguvu za pamoja kuanzia ngazi ya kitaifa, kikanda na kimataifa.

Katika utekelezaji wa nguzo hii, mikakati ifuatayo inazingatiwa; kubadilishana taarifa za kiintelejensia na uzoefu baina ya mataifa kuhusu udhibiti wa dawa za kulevya, kutekeleza mikataba na miongozo ya kitaifa, kikanda na kimataifa katika udhibiti wa dawa za kulevya, kuhudhuria mikutano na mafunzo kuhusu udhibiti wa dawa hizo, pamoja na kushirikisha wadau mbalimbali ndani na nje ya nchi katika mapambano hayo.

SURA YA TATU
KUDHIBITI UPATIKANAJI WA DAWA ZA KULEVYA

3.1 Utangulizi

Sura hii inaelezea jitihada zilizofanyika katika kudhibiti upatikanaji wa dawa za kulevya nchini kwa mwaka 2022. Jitihada hizi zilifanyika kwa ushirikiano mkubwa baina ya vyombo vya udhibiti ikiwemo Interpol, Jeshi la Polisi, Idara ya Usalama wa Taifa na wananchi.

3.2 Udhibiti wa Upatikanaji wa Dawa za Kulevya

Mamlaka ikishirikiana na wadau wa ndani na nje ya nchi imefanikiwa kukamata dawa za kulevya za mashambani kama vile bangi na mirungi pamoja na dawa zilizozalishwa viwandani ambazo ni heroin, cocaine na methamphetamine. Mafanikio ya udhibiti wa dawa hizo yameainishwa kama ifuatavyo: **-**

Bangi

Kiasi cha tani **20.58** za bangi zilikamatwa zikihusisha watuhumiwa **10,277**, wanaume **9,549** na wanawake **728.** (***Kielelezo Na. 3.1 na Kielelezo Na.3.2).***

Katika miaka ya hivi karibuni, bangi imeanza kutumika katika utengenezaji wa vyakula mbalimbali kama vile biskuti, asali, juisi, majani ya chai na keki. Aidha, mwaka 2022 watuhumiwa watatu walikamatwa wakihusishwa na usambazaji wa bidhaa hizo.

Mirungi

Kiasi cha tani **15.23** za mirungi zilikamatwa zikihusisha watuhumiwa **1,491** kati yao wanaume **1,327** na wanawake **164**. **(*Rejea Kielelezo Na.3.1 na Kielelezo Na.3.2).***

Jedwali Na. 3.1: Kiasi cha Bangi na Mirungi Kilichokamatwa Nchini kwa muongo mmoja (mwaka 2013 -2022)

Mwaka	Bangi (Tani)	Mirungi (Tani)
2013	85.80	12.82
2014	81.30	15.74
2015	22.01	16.60
2016	68.23	21.64
2017	52.19	67.81
2018	24.30	8.96
2019	21.51	9.07
2020	13.23	11.80
2021	22.74	10.93
2022	20.58	15.23

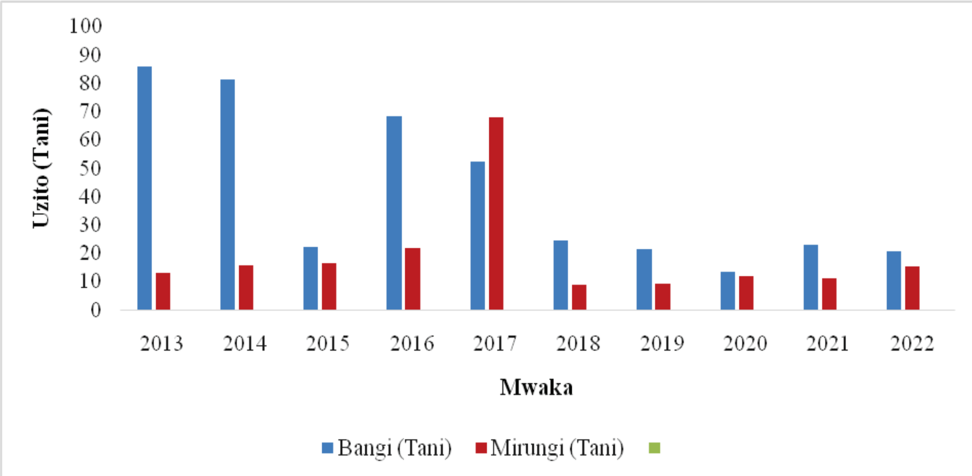

Kielelezo Na. 3.1: Kiasi cha Bangi na Mirungi kilichokamatwa Nchini kati ya Mwaka 2013-2022

Takwimu katika jedwali namba 3.1 na chati namba 3.1 zinaonesha kuwa kiasi cha bangi na mirungi kilichokamatwa kiliendelea kupungua kuanzia mwaka 2018 mpaka 2022 hii ni kutokana na kuimarika kwa jitihada za udhibiti na ukamataji. Hata hivyo juhudi zaidi zinaendelea katika kutoa elimu na ukamataji ili kufikia maeneo mengi ya uzalishaji.

Jedwali Na. 3.2: Idadi ya Watuhumiwa wa Bangi na Mirungi Waliokamatwa Kati ya Mwaka 2013-2022

Mwaka	Watuhumiwa – Bangi	Watuhumiwa – Mirungi
2013	1,547	581
2014	11,918	1,650
2015	13,275	1,780
2016	17,889	2,397
2017	11,528	1,797
2018	9,744	1,185
2019	8,865	1,170
2020	7,601	1,156
2021	9,484	1,395
2022	10,277	1,491

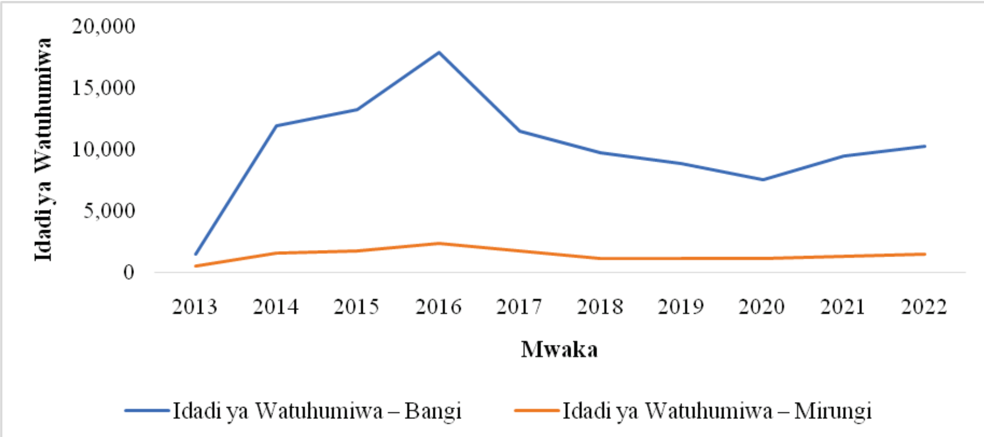

Kielelezo Na. 3.2: Mwenendo wa Idadi ya Watuhumiwa Waliokamatwa kwa Kujihusisha na Bangi na Mirungi Nchini Kati ya Mwaka 2011 – 2020

Kielelezo Na. 3.3 na 3.4 kinaonesha idadi ya watuhumiwa wa bangi na mirungi kwa mwaka 2022 imeendelea kupungua ikilinganishwa na miaka iliyopita hii ni kutokana na juhudi kubwa zinazofanyika katika udhibiti. Hata hivyo kupungua kwa watuhumiwa kumechangiwa adhabu kali zinazotolewa pamoja na elimu inayoendelea kutolewa kuhusu dawa za kulevya.

Heroin

Jumla ya kilo 254.71 za heroin zilikamatwa nchini mwaka 2022 zikiwahusisha watuhumiwa 409, wanaume 391 na wanawake 18. (*Rejea kielelezo 3.5 Na. 3.6 na Kielelezo Na. 3.7)*.

Cocaine

Kiasi cha kilo 1.73 za cocaine zilikamatwa zikiwahusisha watuhumiwa 122, wanaume 118 na wanawake wanne (4). (*Rejea kielelezo 3.5 Na. 3.6)*.

Jedwali Na. 3.3: Kiasi cha Heroin na Cocaine Kilichokamatwa Nchini Katika muongo mmoja (Mwaka 2013-2022)

Mwaka	Kiasi cha Heroin kilichokamatwa (Kg)	Kiasi cha Cocaine kilichokamatwa (Kg)
2013	36	4
2014	400	45
2015	64.75	17.79
2016	42.26	18.52

2017	185.56	4.14
2018	16.94	7.67
2019	55.35	10.34
2020	349.81	4.52
2021	1,124.52	0.81
2022	254.71	1.73

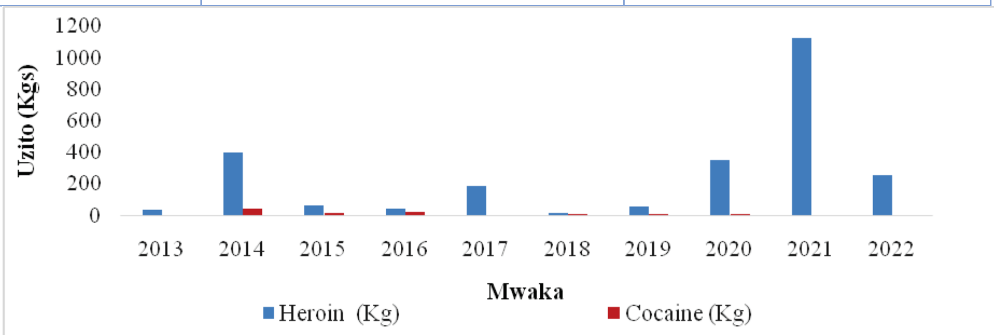

Kielelezo Na. 3.3: Kiasi cha Heroin na Cocaine Kilichokamatwa Nchini Kati ya Mwaka 2013-2022

Takwimu zinaonesha kuwa kiasi cha heroin kilichokamatwa kwa mwaka 2022 kilishuka zaidi ikilinganishwa na mwaka 2021. Hali hii inatokana na juhudi za ukamataji uliohusisha wafanyabiashara wakubwa wa dawa hizo kwa mwaka 2021. Aidha, Takwimu zinaonesha kuwa kiwango cha cocaine kimeongezeka ikilinganishwa na mwaka 2021, kutokana na mbinu mpya za usafirishaji. Hata hivyo juhudi zinaendelea kufanyika kuhakikisha kuwa kiasi hicho kinazidi kupungua zaidi hapa nchini.

Kielelezo Na. 3.4: Shehena ya kilo 859.36 za dawa za kulevya zikijumuisha kilo 504.36 za heroin na kilo 355 za methamphetamine zilizokamatwa Bahari ya Hindi eneo la Kilwa Masoko, mkoani Lindi

Jedwali Na. 3.4: Idadi ya Watuhumiwa wa Heroin na Cocaine waliokamatwa katika muongo mmoja (Mwaka 2013-2022)

Mwaka	Heroin	Cocaine
2013	75	20
2014	584	351
2015	474	281
2016	716	263
2017	1,005	243
2018	463	148
2019	318	31
2020	428	80
2021	588	100
2022	409	122

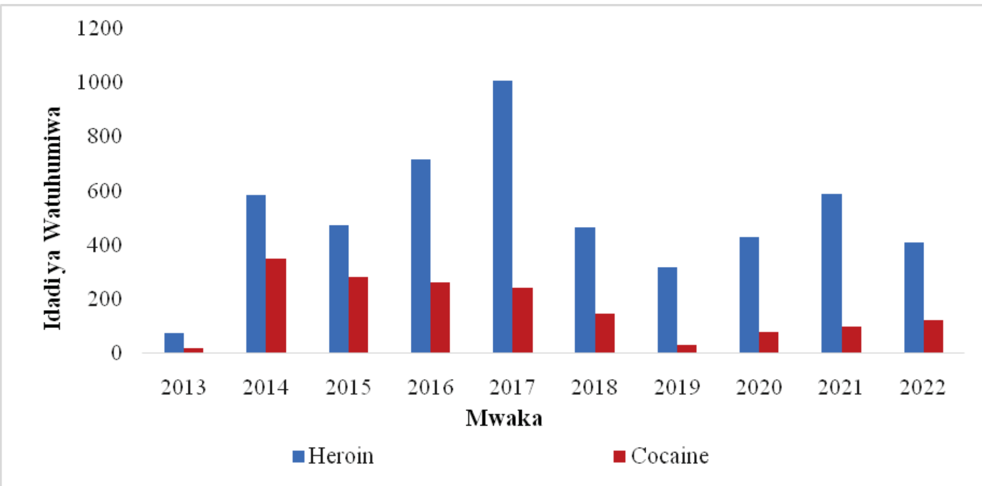

Kielelezo Na. 3.5: Idadi ya Watuhumiwa wa Heroin na Cocaine waliokamatwa kati ya Mwaka 2013 - 2022

Takwimu zinaonesha kuwa idadi ya watuhumiwa waliokamatwa na Heroin na Cocaine kwa mwaka 2022 iliongezeka ikilinganishwa na mwaka 2021. Ongezeko hili

linatokana na ushirikiano uliopo kati ya jamii na vyombo vya dola katika upatikanaji wa taarifa uliosaidia ukamatwaji kwa watuhumiwa hao.

Dawa Nyingine za Kulevya

Katika kipindi cha mwaka 2021, dawa za kulevya aina ya methamphetamine kiasi cha kilo 430.77 kilikamatwa kwa mara ya kwanza zikihusisha watuhumiwa tisa (9). Dawa hii imeendelea kukamatwa hapa nchini hali inayodhihirisha kuwepo kwa biashara ya dawa hii. Kwa mwaka 2022 kiasi cha gramu 968.7 kilikamatwa kikihusisha watuhumiwa wawili (2). Juhudi zinaendelea kuhakikisha kuwa biashara ya dawa hii inatokomezwa kabisa nchini. Aidha, kwa mara ya kwanza dawa za kulevya aina ya mescaline gramu 56.04 zilikamatwa zilizohusisha mtuhumiwa moja (1). Hatahivyo, matumizi ya dawa hizi bado hayajathibitishwa hapa nchini.

Jedwali Na. 3.5: Kiasi cha methamphetamine na mescaline kilichokamatwa mwaka 2021 - 2022

Na.	Mwaka	Methamphetamine (Kilo)	Mescaline (Gramu)
1	2021	430.77	-
2	2022	0.97	56

3.4 Watuhumiwa wa dawa za kulevya waliokamatwa nje ya nchi

Baadhi ya watanzania wameendelea kujihusisha na biashara ya dawa za kulevya katika nchi mbalimbali duniani. Katika kipindi cha mwaka 2022, watanzania 147 walikamatwa nje ya nchi wakituhumiwa kujihusisha na biashara ya dawa za kulevya, kati yao wanawake walikuwa 11 na wanaume walikuwa 136.

3.5 Kemikali Bashirifu (Precursor Chemicals)

Kemikali bashirifu zina matumizi halali muhimu kama zilivyo kemikali nyingine ambazo hutumika katika shughuli za uzalishaji viwandani kama malighafi. Kemikali hizi pia ni malighafi za kutengeneza dawa za kulevya, hivyo wahalifu huweza kuzichepusha na kuziingiza katika utengenezaji wa dawa hizo. Kemikali bashirifu zinahitaji ufuatiliaji na ukaguzi unaoambatana na utoaji elimu ili kudhibiti uwezekano wa kuchepushwa na kutumika kutengeneza dawaza kulevya.

Kemikali hizi huingia nchini kwa mujibu wa Sheria ya Usimamizi na Udhibiti wa Kemikali za Viwandani na Majumbani namba 3 ya Mwaka 2003. Udhibiti wa uchepushwaji wa kemikali hizo hufanywa kwa mujibu wa Sheria ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya namba 5 ya mwaka 2015. Jukumu hilo hutekelezwa na Mamlaka ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya kwa ushirikiano wa karibu na Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali.

Katika kipindi cha mwaka 2022, kiasi cha tani 11,389 na lita za ujazo 5,711,266 za kemikali hizo ziliingizwa nchini kwa kufuata utaratibu wa kisheria. Aidha, kiasi cha tani 102.7 na lita za ujazo 972,210 zilisafirishwa nje ya nchi. Kemikali zilizosambazwa kwa matumizi ya ndani ya nchi ni tani 6,780 na lita 6,403,568. Jedwali namba 3.6

linainisha kemikali bashirifu zilizoingizwa nchini kuanzia mwaka 2017 hadi 2022.

Jedwali Na. 3.6: Mwenendo wa Uingizaji wa Kemikali Bashirifu Nchini kuanzia mwaka 2017 hadi 2022

Mwaka	Idadi ya Kampuni	Kiasi cha Kemikali	
		Tani	Lita
2017	167	116,257.00	13,016,466.00
2018	184	1,534,064.00	11,247,555.00
2019	160	249,768.00	6,304,971.00
2020	87	96,062.44	4,256,161.00
2021	57	3,655.97	855,807.00
2022	94	11,389.00	5,711,266.00

Chanzo: Taarifa za mwaka za Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali

Takwimu zinaonesha kwamba, katika kipindi cha mwaka 2022, uingizwaji wa kemikali bashirifu uliongezeka kwa wastani wa asilimia 76 ikilinganishwa na mwaka 2021, hali inayotokana na kuongezeka kwa mahitaji yake.

3.6 Ukaguzi na Ufuatiliaji wa Kemikali Bashirifu

Ukaguzi na ufuatiliaji hufanyika ili kudhibiti mianya ya uchepushaji wa kemikali hizo katika maeneo mbalimbali ikiwemo bandari, vituo vya forodha vya mipakani, kampuni zinazofanya biashara ya kemikali na kampuni au taasisi zinazohusika na usafirishaji wa vifurushi ndani na nje ya nchi. Kwa mwaka 2022, ukaguzi na ufuatiliaji ulifanyika kwa kampuni 56 za kemikali katika mikoa ya Tanga, Geita, Mbeya, Dar es Salaam, Pwani, Shinyanga, Manyara, Mtwara, Arusha na Mwanza. Pia, vituo saba (7) vya forodha katika mipaka ya Namanga, Kilambo, Horohoro, Mtambaswala, Mkenda, Kasumulo na Tunduma vilikaguliwa. Vile vile, ukaguzi na ufuatiliaji ulifanyika katika bandari za Dar es Salaam, Mtwara, Kasanga na bandari kavu (ICDs) tano za GALCO, AZAM, AFICD, PMM na AFS pamoja na kampuni za usafirishaji wa vifurushi kama vile DHL, SWISS PORT, ARAMEX, FEDEX, POSTA, UPS na Nitume.

Kupitia kaguzi na ufuatiliaji uliofanyika, ilibainika kuwepo kwa usafirishaji haramu wa lita 25,000 za kemikali bashirifu na baadhi ya kampuni kufanya biashara bila usajili kwa mujibu wa sheria. Kaguzi hizo zilibaini udanganyifu wa nyaraka zinazoambatishwa katika mfumo unaoratibu uingiaji na utoaji wa mizigo nchini.

Aidha, kiasi cha tani 98.29 na lita 85 za kemikali bashirifu zilizuliwa kuingizwa nchini kwa kutumia mifumo ya kimataifa ya udhibiti wa kielektroniki, kwa kuwa hazikukidhi matakwa ya sheria za nchi na kimataifa. Kemikali hizo ni phenyl acetic acid, toluene, acetone, methyl ethyl ketone, sulphuric acid na pseudoephedrine hydrochloride.

Jedwali Na. 3.7: Kiasi cha Kemikali Bashirifu kilichozuiliwa kuingia nchini kuanzia mwaka 2017 hadi 2022

Mwaka	Tani	Lita
2017	250.1	-
2018	23.1	-
2019	43.6	-
2020	57.6	-
2021	120.3	-
2022	98.3	85

3.7 Udhibiti wa Dawa Tiba zenye Asili ya Kulevya

Dawa tiba zenye asili ya kulevya hutumika katika tiba mbalimbali kwa wahitaji na hutolewa kwa maelekezo maalum ya daktari. Kwa kuwa dawa hizi zina uwezo wa kulevya na kusababisha uraibu, huweza kuchepushwa na kutumika, hivyo kuathiri afya ya mtumiaji na jamii yake. Dawa hizo ni pamoja na Pethidine, Fentanyl, Morphine, Tramadol, Ketamine, Benzodiazepines (Diazepam, Xanax, Lorazepam), Codeine na Phenobarbitone.

Katika kuepusha jamii na madhara ya dawa hizi Mamlaka ya Dawa na Vifaa Tiba nchini (TMDA) husimamia uagizaji na matumizi ya dawa hizi zilizopo kwenye orodha ya dawa zinazodhibitiwa ili zitumike kwa mujibu wa taratibu za kitabibu chini ya Sheria ya Dawa na Vifaa Tiba (Sura 219). Mamlaka kwa kushirikiana TMDA imeendelea kudhibiti uchepushaji wa dawa hizi kwa kuzingatia Sheria ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya ya mwaka 2015.

3.8 Uchunguzi wa Kimaabara wa Dawa za Kulevya

Uchunguzi wa kimaabara wa dawa za kulevya ni takwa la kisheria ili kuthibitisha aina za dawa za kulevya zinazokamatwa. Katika kipindi cha Mwaka 2022, jumla ya sampuli 166,451 zilifikishwa na kufanyiwa uchunguzi, katika maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali. Kati ya hizo, asilimia 99.56 zilibainika kuwa ni dawa za kulevya ambapo dawa aina ya bangi iliongoza kwa wingi wa sampuli kwa asilimia 84.1 ikifuatiwa na mirungi asilimia 12.9. Mchanganuo wa sampuli za dawa za kulevya zilizochunguzwa katika maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali umeainishwa katika Jedwali lifuatalo: -

Jedwali Na. 3.8: Sampuli za Dawa za Kulevya zilizofanyiwa Uchunguzi Mwaka 2022

Dawa za kulevya	Idadi ya Sampuli	Asilimia
Bangi	140,055	84.141%
Mirungi	21516	12.926%
Heroin	4251	2.554%
Psychotropics (Diazepam, Lorazepam, Clonazepam)	38	0.023%
Cocaine	15	0.009%
Methamphetamine	10	0.006%
Mchanganyiko	493	0.296%
Ambazo siyo dawa za kulevya	73	0.044%
Jumla	**166451**	**99.999%**

3.9 Kaguzi zilizofanyika katika Kudhibiti Dawa Tiba zenye asili ya Kulevya

Kwa mwaka 2022 ukaguzi ulifanyika kwa kushirikiana na Mamlaka nyingine za udhibiti nchini katika maeneo 84 yakihusisha maduka ya dawa za binadamu kwenye mikoa ya Geita, Mwanza, Mbeya, Arusha, Dar es Salaam, Shinyanga na Manyara. Aidha, ukaguzi ulifanyika katika vituo saba (7) vya forodha katika mipaka ya Namanga, Kilambo, Horohoro, Mtambaswala, Mkenda, Kasumulo na Tunduma. Vilevile, ukaguzi ulifanyika katika kampuni za usafirishaji vifurushi zinazopitisha mizigo yake katika kiwanja cha ndege cha Kimataifa cha Mwalimu Julius Nyerere pamoja na Shirika la Posta Dar es Salaam.

Ukaguzi huo ulibaini uingizwaji haramu ya dawa tiba zenye asili ya kulevya aina ya Morphine (chupa 250), Pethidine (chupa 670) na Fentanyl (chupa 4,260) zikitokea katika nchi jirani. Vile vile, ilibainika kutokuwepo kwa baadhi ya kumbukumbu za manunuzi na mauzo ya dawa iliyoashiria uwepo wa mianya ya uchepushwaji wa dawa hizo na hatua za kisheria zilichukuliwa kwa wahusika. Aidha, kaguzi zilienda sambamba na uchunguzi wa matumizi haramu ya dawa tiba zenye asili ya kulevya zilizofanyika katika mikoa ya Mbeya, Geita na Mwanza. Matokeo ya uchunguzi yalidhihirisha uwepo wa matumizi ya dawa tiba zenye udhibiti maalum za Tramadol, Diazepam (Valium) na Phenobarbitone kwenye mikoa hiyo.

3.10 Maboresho ya Sheria

Sheria ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya Na. 5 ya mwaka 2015 imekuwa ikifanyiwa marekebisho kulingana na changamoto zinazojitokeza wakati wa utekelezaji wake. Miongoni mwa maboresho yaliyofanyika mwaka 2022 ni kufutwa na kuandikwa upya kwa kifungu cha 32 cha sheria ambapo katika maboresho hayo kwa sasa Afisa wa Mamlaka anakuwa na uwezo wa kufanya upekuzi muda wowote katika masaa 24 ya siku. Kifungu hicho pia kimempa Kamishna Jenerali mamlaka ya kutoa Hati ya Upekuzi (Search order) ambayo hapo awali ilikuwa inatolewa na Mkuu wa Kituo cha Polisi pekee chini ya Sheria ya Mwenendo wa Makosa ya Jinai, Sura ya 20.

Maboresho mengine yaliyofanyika ni kuipa Mamlaka uwezo wa kuanzisha mahabusu na kuhifadhi watuhumiwa wa kesi za dawa za kulevya katika kipindi cha upelelezi. Mabadiliko haya yamelenga katika kuimarisha mapambano dhidi ya dawa za kulevya ili kujenga jamii ya kitanzania isiyojihusisha na dawa za kulevya.

3.11 Uteketezaji wa Dawa za Kulevya

Mwaka 2022 Mamlaka ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya ilifanya uteketezaji wa Dawa za Kulevya kwa awamu mbili. Awamu ya kwanza ilifanyika mwezi Februari 2022 ambayo ilihusisha uteketezwaji wa kilo 250.7 za dawa za kulevya zilizojumuisha kilo 51.7 za Heroin na kilo 199 zenye mchanganyiko wa heroin na cocaine katika kiwanda cha Saruji cha Dangote mkoani Mtwara.

Awamu ya pili ilifanyika mwezi Disemba 2022 ambapo jumla ya tani 2.6 za dawa za kulevya zilizojumuisha tani mbili (2) za bangi na mirungi, kilo 569.3 za heroin na kilo 15.3 za cocaine ziliteketezwa katika kiwanda cha saruji cha Twiga kilichopo Wazo Hill jijini Dar es Salaam. Aidha, jumla ya hekari 179 za mashamba ya bangi ziliteketezwa nchini katika kipindi hicho. Uteketezaji huu una lengo la kuhakikisha kuwa dawa hizo haziingii katika matumizi na biashara haramu. Dawa za Kulevya zinazokamatwa huteketezwa kwa mujibu wa sheria kwa kushirikisha Mamlaka mbalimbali za Serikali baada ya maamuzi kutolewa na Mahakama.

Kielelezo Na. 3.6: Zoezi la uteketezaji wa dawa za kulevya lililofanyika katika kiwanda cha saruji cha Twiga kilichopo Wazo Hill jijini Dar es Salaam mnamo tarehe 21 Desemba, 2022

3.12 Kesi za Dawa za Kulevya

Mwaka 2022 umekuwa wa mafanikio makubwa katika mapambano dhidi ya wafanyabiashara wa dawa za kulevya ambapo jumla ya kesi 9,865 zilifunguliwa katika mahakama mbalimbali nchini. Kesi hizo zipo katika mchanguo kama inavyoonekana katika kielelezo Na. 3.14

Jedwali Na. 3.9: jumla ya kesi zilifunguliwa katika mahakama mbalimbali nchini

Kundi la dawa	Aina ya dawa	Kesi zilizoripotiwa
Dawa za viwandani	Heroin	347
	Cocaine	111
	Methamphetamine	2
	Mescaline	1
	Jumla	**461**
Dawa za mashambani	Bangi	8,031
	Mirungi	1,373
	Jumla	**9,404**

SURA YA NNE
KUPUNGUZA UHITAJI WA DAWA ZA KULEVYA

4.1 Utangulizi

Sura hii inaelezea utekelezaji wa nguzo ya kupunguza uhitaji wa dawa za kulevya. Mamlaka kwa kushirikiana na wadau imejikita kwenye utoaji elimu juu ya tatizo la dawa za kulevya ili jamii isijiingize katika matumizi ya dawa hizo. Elimu juu ya tatizo la dawa za kulevya hutolewa kwa jamii kupitia vyombo vya habari, machapisho, semina, makongamano na maadhimisho mbalimbali ya kitaifa.

4.2 Matumizi ya Dawa za Kulevya

Dawa za kulevya ni kemikali ambazo huathiri mfumo wa fahamu na kubadilisha fikra, hisia na tabia za mtumiaji na hupelekea kutenda matendo ambayo hayakubaliki na jamii inayomzunguka. Dawa za kulevya zinazoongoza kwa matumizi nchini Tanzania ni bangi ikifuatiwa na heroin, mirungi na cocaine. Lakini katika miaka ya hivi karibuni kumeibuka matumizi ya dawa tiba zenye asili ya kulevya kutokana na kuadimika kwa dawa za kulevya walizokuwa wanazitumia pamoja na matumizi ya viyeyushi aina ya gundi na petroli. Aidha, kumekuwepo na uingizwaji wa dawa za kulevya aina ya methamphetamine, lakini bado matumizi yake hayajathibitishwa nchini. Kwa kipindi cha mwaka 2022, dawa za kulevya zimeendelea kuwa tatizo kubwa miongoni mwa wanajamii hali inayopelekea kuongezeka kwa matukio mengi ya kihalifu na mmomonyoko wa maadili katika jamii.

4.2.1 Sababu zinazochangia Matumizi ya Dawa za Kulevya

Kwa miaka mingi serikali imekuwa ikifanya jitihada nyingi katika kuiepusha jamii kujiingiza katika matumizi ya dawa za kulevya. Hatahivyo, tatizo la matumizi ya dwa za kulevya limeendelea kuisumbua jamii hasa vijana. Sababu zinazosababisha matumizi ya dawa za kulevya miongoni mwa jamii ni kama ifuatavyo: -

a. Urahisi wa upatikanaji wa dawa za kulevya

Baadhi ya dawa za kulevya kama vile bangi na mirungi zimekuwa zikipatikana kwa urahisi katika mazingira yetu. Hali hii imekuwa ni miongoni mwa sababu ya watu wengi kushawishiwa na kujiingiza katika matumizi ya dawa hizo.

b. Msukumo rika na kufuata mkumbo

Baadhi ya vijana hujiingiza katika matumizi ya dawa za kulevya kutokana na ushawishi wa vijana wenzao wa rika moja wanaotumia dawa hizo. Aidha, kuishi na mwenza, mpenzi au ndugu ambaye anajihusisha na matumizi ya dawa za kulevya huchangia katika kuanza matumizi ya dawa hizo.

c. Ukuaji wa teknolojia

Matumizi ya utandawazi na mitandao ya kijamii vimechangia jamii kuiga tamaduni potofu za kigeni, ikiwemo kuingia kwenye matumizi ya dawa za kulevya.

d. Migogoro ya kifamilia

Utengano wa kifamilia unaweza kusababisha kukosekana kwa malezi bora na uangalizi wa karibu hivyo kupelekea watoto na vijana wengi kujiingiza katika matumizi ya dawa za kulevya.

e. Kukosa stadi za maisha

Hali ya jamii kukosa uwezo wa kutambua changamoto zao na njia sahihi ya kuzitatua. Mfano, vijana kutokujishughulisha kujiingizia kipato imesababisha kujiingiza katika matumizi ya dawa za kulevya.

f. Imani potofu

Baadhi ya mila na desturi katika jamii zimekuwa zikichangia matumizi ya dawa za kulevya nchini. Mfano, watu huamini wakitumia bangi hupata nguvu za kufanya kazi zaidi ikiwepo kulima, kusoma au kuimba na kucheza bila kuona aibu.

g. Uelewa mdogo juu ya madhara ya dawa za kulevya

Kundi kubwa la watu hujiingiza katika matumizi ya dawa za kulevya kwa lengo la kujifurahisha, kustarehe na kupunguza ukali wa maisha bila kufahamu madhara yatokanayo na matumizi ya dawa za kulevya.

h. Matumizi ya dawa tiba zenye asili ya kulevya bila kufuata ushauri wa daktari

Dawa tiba zenye asili ya kulevya zinapotumiwa mara kwa mara na bila kufuata ushauri wa daktari husababisha uraibu. Mfano, dawa za kutuliza maumivu ya mwili na usingizi (Valium, Tramadol au Morphine)

i. Magonjwa ya akili

Magonjwa kama saikosisi (kuchanganyikiwa), msongo wa mawazo, sonona na kihoro yanachangia baadhi ya watu kujiingiza katika matumizi ya dawa za kulevya. Hii hutokana na watu wenye magonjwa ya afya ya akili kutumia dawa za kulevya kama njia ya kustahimili magonjwa hayo.

j. Kurithi vinasaba vya uraibu

Kuwepo kwa vinasaba vya uraibu kwa mmoja wa mzazi wa mtoto huchangia mtoto anayezaliwa kuwa na hali ya uraibu. Hata hivyo, tafiti zinaendelea kuthibitisha hili.

4.3 Madhara ya Matumizi ya Dawa za Kulevya

Matumizi ya dawa za kulevya husababisha madhara mbalimbali katika jamii kama vile; kiafya, kijamii, kiuchumi, kimazingira na unyanyapaa. Madhara hayo yameainishwa kama ifuatavyo; -

4.3.1 Kiafya

Matumizi ya dawa za kulevya humweka mtumiaji katika hatari ya kupata magonjwa ya akili, uraibu, moyo, shinikizo la damu na kiharusi. Dawa hizo zinapotumika kwa njia ya kujidunga huchangia kuenea kwa maambukizi ya VVU, virusi vya homa ya ini hasa aina B na C na kifua kikuu miongoni mwa watumiaji. Mtumiaji hupata arosto anapokosa kutumia dawa za kulevya na kujikuta anakuwa mraibu wa dawa hizo.

Aidha, matumizi ya dawa za kulevya hupunguza kumbukumbu, uwezo wa kufikiri na kufanya maamuzi sahihi. Pia, husababisha vifo vya ghafla hasa kwa wajidunga pale wanapotumia kiasi kikubwa cha dawa za kulevya (overdose).

Madhara mengine ya kiafya ni pamoja na saratani, upungufu wa nguvu za kiume, kukosa usingizi, kukosa hamu ya kula na kuoza meno. Aidha, matumizi ya dawa za kulevya husababisha ulemavu na upungufu wa kinga ya mwili dhidi ya maradhi. Dawa za kulevya kwa wanawake huvuruga mtiriko wa hedhi, huharibu mimba, husababisha kuzaliwa kwa watoto wenye uraibu wa dawa za kulevya, waliodumaa kimwili na kiakili, matatizo ya moyo, ulemavu wa viungo au kujifungua watoto njiti. Kwa ujumla matumizi ya dawa hizi hupunguza umri wa kuishi wa mtumiaji kutokana na maradhi, uhalifu au kuzidisha kiasi cha dawa (overdose).

4.3.2 Kijamii

Waraibu wa dawa za kulevya kwenye jamii husababisha kukithiri kwa vitendo vya kihalifu ikiwemo wizi, ukahaba, utapeli na uporaji kwa ajili ya kupata fedha za kununulia dawa hizo. Matumizi ya dawa za kulevya huvuruga mahusiano katika familia na kusababisha kutengana kwa wazazi, kutelekeza familia hivyo watoto kukosa malezi bora na kukimbilia mitaani. Pia, matumizi ya dawa za kulevya kwa wanafunzi huathiri maendeleo ya mwanafunzi shuleni na kusababisha utoro, utovu wa nidhamu na hata kufukuzwa shule.

Dawa za kulevya huchangia ongezeko la maambukizi ya VVU, homa ya ini na kifua kikuu katika jamii kutoka kwa watumiaji ambao huwa na kiwango kikubwa cha maambukizi ya maradhi hayo. Aidha, matumizi ya dawa za kulevya husababisha ajali zinazoweza kuepukika ambazo husababisha ulemavu, vifo, uharibifu wa mali na miundombinu.

4.3.3 Kiuchumi

Matumizi ya dawa za kulevya hupunguza ufanisi kazini na kusababisha kupoteza ajira au kufilisika. Mtumiaji hushindwa kuajirika hivyo kusababisha umaskini kwake, jamii yake na Taifa kwa ujumla. Aidha, waraibu wa dawa za kulevya ambao wengi ni vijana hujikuta wakishindwa kujihusisha na shughuli za uzalishaji mali na hupoteza nguvu kazi ya Taifa.

Serikali huingia gharama zisizo za lazima kwa ajili ya tiba ya waraibu na kutoa elimu. Aidha, matumizi ya dawa za kulevya yanaambatana na uhalifu unaoweza kusababisha kufungwa gerezani hivyo, serikali kuingia gharama za kuwahudumia wafungwa hao badala ya kuelekeza rasilimali hizo kwenye shughuli za maendeleo.

4.3.4 Kimazingira

Wajidunga wa dawa za kulevya husababisha uchafuzi wa mazingira pale sindano zilizotumika zinapotupwa kwenye vichochoro, viwanja vya michezo, fukwe na vituo vya daladala. Wavutaji wa dawa za kulevya huchafua hewa kwa moshi unaotoka kwenye dawa hizo na kudhuru afya za watu walio karibu nao.

4.3.5 Unyanyapaa

Waraibu wa dawa za kulevya wamekua wakinyanyapaliwa na familia zao pamoja na jamii kwa ujumla, hivyo husababisha wakose haki zao hata pale wanapoacha matumizi ya dawa hizo. Mfano, kukosa urithi, ajira na kusingiziwa makosa. Unyanyapaa huo huwafanya waraibu wengi kutojithamini na kuwa na hofu ya kushiriki kwenye shughuli na huduma za jamii ikiwemo kushindwa kuhudhuria kwenye vituo vya afya kupata matibabu. Aidha, kutokana na unyanyapaa huo waraibu walioacha kutumia dawa za kulevya wanarudi kwenye makundi ya wenzao kutafuta faraja, hivyo wanajikuta wanarejea katika matumizi ya dawa hizo.

4.4 Jitihada zilizofanyika katika Kupunguza Uhitaji wa Dawa za Kulevya

Katika kipindi cha mwaka 2022 jitihada mbalimbali za kutoa elimu zilifanywa na Mamlaka na wadau katika kupunguza uhitaji wa dawa za kulevya.

4.4.1 Kazi za Uelimishaji zilizofanywa na Mamlaka

i. Uzinduzi na Mafunzo ya Mwongozo wa Utoaji Elimu

Katika kuhakikisha elimu juu ya dawa za kulevya inatolewa kwa viwango na inawafikia Watanzania wengi zaidi, Mamlaka iliandaa "*Mwongozo wa Utoaji Elimu Juu ya Tatizo la Dawa za Kulevya Nchini".* Awamu ya kwanza ya mafunzo kwa "*Walimu wa Mwongozo"* yalitolewa kwa Asasi za kiraia 27 za jiji la Dar es Salaam. Wahitimu waliopekea mafunzo kutoka kwenye asasi hizo wanatarajiwa kutoa elimu hiyo katika maeneo yao ya kiutendaji na kuifikia jamii kubwa zaidi.

Kielelezo Na. 4.1: Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Kassim Majaliwa akizindua Mwongozo wa Utoaji Elimu Juu ya Tatizo la Dawa za Kulevya Nchini siku ya Kilele cha Maadhimisho ya Kitaifa ya Siku ya Kupiga Vita Dawa za Kulevya Duniani, jijini Dar es Salaam tarehe 02 Julai, 2022

ii Taasisi za Serikali

Mamlaka ilitoa elimu juu ya tatizo la dawa za kulevya kwa watumishi na wanavyuo wapatao 3,000 kutoka katika vyuo vifuatavyo; Chuo cha Elimu ya Biashara kampasi ya Dar es Salaam (CBE); Chuo cha Kumbukumbu ya Mwalimu Nyerere Dar es Salaam; Chuo cha Wakala wa Maendeleo ya Elimu (ADEM) Pwani na Chuo cha Mipango Dodoma. Aidha, Mamlaka ilitoa elimu juu ya tatizo la dawa za kulevya kwa watumishi katika Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) ili kutumia ujuzi huo kwenye utekelezaji wa majukumu yao.

iii Vyombo vya Habari

Mamlaka ilitumia vyombo vya habari kufikisha elimu ya tatizo la dawa za kulevya kwa Umma. Elimu hiyo ilitolewa kupitia vituo vya redio, runinga, magazeti, vipeperushi, majarida, mitandao ya kijamii na tovuti ya Mamlaka. Mamlaka imefanikiwa kutoa elimu kwa waandishi wa habari katika redio 12 za kijamii katika Kanda ya Kusini inayojumuisha mikoa ya Lindi na Mtwara. Wasikilizaji wa kanda hiyo iliyokithiri kwa usafirishaji mkubwa wa dawa za kulevya walipata uelewa wa madhara ya dawa hizo na kuhamasishwa kushirikiana na vyombo vya dola kudhibiti dawa hizo.

Vituo vingine vya habari vilivyotumika kutoa elimu katika mwaka 2022 ni pamoja na TBC 1, ITV, Channel 10, Radio one, Clouds FM, Uhuru FM, Magic FM, Mlimani TV, Kasibante FM, Kagera Community Radio, Radio Rumuli, Radio Mbiu, Dodoma FM, Newala FM, Highland FM, Mashujaa FM Pamoja na Kiss FM. Vile vile, Mamlaka imeandaa Jarida linaloitwa "*Dawa za Kulevya".* Jarida hili linalotoa habari kuhusu mapambano dhidi ya dawa za kulevya na kusambazwa kwa jamii ili kuongeza uelewa juu ya masuala ya dawa hizo.

iv Majukwaa ya kitaaluma

Mamlaka ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya ilipata fursa ya kutoa elimu kwa Maafisa Maendeleo ya Jamii, Maafisa Ustawi wa Jamii, Makatibu Muhtasi, Wakaguzi wa Ndani wa Mahesabu na Wafamasia.

V. Vyombo vya Ulinzi na Usalama

Mamlaka katika kuhakikisha Vyombo vya Ulinzi na Usalama vinapata elimu sahihi itakayo waongezea ujuzi wa udhibiti wa dawa za kulevya ilifanya uelimishaji kwa maafisa 67 wa Majeshi kutoka nchi 16 za Afrika kwenye Chuo cha Ukamanda JWTZ, Duluti -Arusha; Maafisa 100 wa Chuo cha Ulinzi cha Taifa (NDC); Maafisa wanafunzi wa TAKUKURU wapatao 600 kwenye shule ya Polisi Moshi, Mkoani Kilimanjaro; Makuruta wapatao 600 wa Jeshi la Uhamiaji pamoja na viongozi wao kwenye kambi ya Boma Kichakamiba wilayani Mkinga, mkoani Tanga; Makuruta wa Jeshi la Zimamoto wapatao 397 pamoja na viongozi wao kwenye kambi ya Chogo, wilayani Handeni, Mkoa wa Tanga na Walimu wa Chama cha Skauti na viongozi wengine wa skauti waliofikia 60, jijini Tanga.

Mamlaka pia ilifanya uhamasishaji wa mapambano dhidi ya tatizo la dawa za kulevya kwa Kamati za Ulinzi na Usalama pamoja na viongozi wa kijamii wa Mikoa ya Arusha, Mbeya na Mwanza ambapo takribani watu 400 walinufaika na elimu hiyo. Mamlaka ilitoa elimu kuhusu Sheria ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya kwa Maafisa Upepelezi wa Jeshi la Polisi wanaoshughulikia mashauri ya dawa za kulevya mkoani Tanga.

vi. Asasi za Kiraia

Washiriki 91 kutoka Asasi za kiraia zinazowahudumia waraibu wa dawa za kulevya walipata elimu juu ya mabadiliko mbalimbali yaliyofanyika kwenye Sheria ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za kulevya ya Mwaka 2015.

vii. Viongozi wa Dini

Elimu juu ya tatizo la dawa za kulevya ilitolewa kwa Kamati ya Taifa ya Amani na Maridhiano inayohusisha viongozi wa dini mbalimbali. Lengo ni kufikisha elimu ya dawa za kulevya kwa waumini kwenye mahubiri yao.

viii. Maadhimisho ya Kitaifa

Mamlaka kwa kushirikiana na wadau ilitumia Maadhimisho ya Siku ya Kupinga Dawa za Kulevya Duniani ambayo kitaifa ilifanyika mkoani Dar es salaam kutoa elimu na kuikumbusha jamii juu ya tatizo la dawa za kulevya.

Aidha, Mamlaka ilishiriki katika maadhimisho mbalimbali ya kitaifa kutoa elimu ya dawa za kulevya kama vile Maonesho ya Biashara ya Kimataifa (Sabasaba) mkoani Dar es salaam, Maonesho ya Siku ya Wakulima (Nanenane) mkoani Mbeya, Maadhimisho ya Wiki ya Vijana yaliyoambatana na Kilele cha Mbio za Mwenge na Siku ya Kumbukizi ya Kifo cha Baba wa Taifa Mwl. Julius Nyerere mkoani Kagera na Maadhimisho ya Wiki ya UKIMWI Duniani mkoani Lindi. Katika maonesho hayo wananchi kutoka mikoa husika na jirani walipata elimu juu ya tatizo la dawa za kulevya na wengine walipata kupitia vyombo vya habari.

ix. Wadau wanaojihusisha na kemikali

Wasimamizi wa kemikali, wasafirishaji, watumiaji, wajasiriamali na walimu wa sekondari wa somo la Kemia wapatao 1,669 kutoka mikoa ya Dar es alaam, Mwanza na Dodoma walipewa elimu kuhusu udhibiti wa kemikali bashirifu na Sheria ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya Na.5 ya Mwaka 2015.

4.4.2 Uelimishaji uliofanywa na Asasi za Kiraia

Wadau mbalimbali hushiriki kutoa elimu juu ya tatizo la dawa za kulevya ili kuhakikisha jamii kubwa zaidi inafikiwa na elimu hiyo. Serikali kupitia Mamlaka huratibu na kuwezesha utekelezaji wa jitihada hizo. Mwaka 2022, Asasi za kiraia 61 zilitoa elimu juu ya tatizo la dawa za kulevya kwa wanufaika 2,258,345 katika taasisi za elimu, waraibu wa dawa za kulevya na jamii kwa ujumla kama ilivyoainishwa kwenye jedwali lifuatalo;

Jedwali Na. 4.1: Asasi zilizotoa Elimu ya Dawa za Kulevya Mwaka 2022

Na.	Jina la Asasi	Mkoa	Idadi ya Waliofikiwa		
			Wanafunzi	Jamii	Waraibu
1.	Antialcoholism and Drug Addiction Organization (AADAO)	Dar es Salaam	-	206	-
2.	Blue Cross Tanzania	Arusha	3,139	1,720	-
3.	Changamoto ni Matumaini	Dar es Salaam	230	390	80
4.	Community Peers for Health and Environment Organization (CPHEO)	Dar es Salaam	150	1,084	889
5.	Drug Abuse	Dar es Salaam	3,800	2,070	-

	Prevention Organization (DAPO)				
7.	Gift of Hope Foundation	Tanga	-	3,063	227
8.	Green Hope	Tanga	192	2,000	-
9.	Guluka Kwalala	Dar es Salaam	-	-	20
10.	Harakati Network Organization	Dar es Salaam	-	958	17
11.	International Organization of Good Templars (T-IOGT)	Dar es Salaam	86,681	2,367	-
12.	Juza Waste Pickers Initiative	Dar es Salaam	-	-	149
13.	Kibao Salama Foundation	Dar es Salaam	-	82	-
14.	Kibao Salama Foundation	Pwani	-	77	-
15.	Kibwena Community Development	Dar es Salaam	-	4,815	-
16.	Kimara Peer Educators and Health Promoters Trust Fund	Dar es Salaam	-	-	3,110
17.	Kimara Peer Educators and Health Promoters Trust Fund	Arusha	-	-	893
18.	Kiona Youth Coordinates	Tanga	-	170	-
		Dar es Salaam	-	2,000,000	-
		Zanzibar	-	260	-
19.	Kirumba Movement for Harm Reduction	Dar es Salaam	-	6,921	16
20.	Kusini Culture	Dar es Salaam	1,500	1,850	600
21.	Life and Hope Rehabilitation Organization	Dar es Salaam	300	368	450
		Pwani	-	-	241
22.	Lindi Support Agency for Welfare (LISAWE)	Lindi	-	263	-
23.	Mama's & Papa's for	Pwani	36	-	-

	Community Reform (MPFCR)				
24.	Matumaini Group	Dar es Salaam	57	1,922	45
25.	Methadone Family Against Drug Abuse (MEFADA)	Dar es Salaam	2,200	86	432
26.	Methadone Family Against Drug Abuse (MEFADA)	Dodoma	1,300	-	317
27.	Mtwara Non-Governmental Organization Network	Mtwara	-	523	-
28.	Mtwara Society Against Poverty (MSOAPO)	Mtwara	-	392	-
29.	Mapambano ya Kifua Kikuu na UKIMWI Temeke (MUKIKUTE)	Dar es Salaam	-	-	955
30.	Nazareti Kwaya	Dar es Salaam	-	400	-
		Iringa	-	350	-
		Tanga	-	320	-
31.	Next Generation Keepers	Dar es Salaam	700	5,120	-
32.	Ngao Youth Group	Dar es Salaam	138	34	-
33.	Nugget Development Tanzania	Dar es Salaam	6,096	15,00	-
34.	Organization of Youth Against Risk Behaviours (OYARB)	Dar es Salaam	800	1,210	-
35.	People with Drug Dependence and Relief Foundation (PEDDEREF)	Ruvuma	-	690	-
36.	Peer to Peer Supporting Group	Dar es Salaam	-	-	364
37.	Rafiki wa Watoto (RAWATO)	Mwanza	607	83	31
38.	Recovery Brotherhood	Iringa	220	600	18

39.	Recovery Youth with Vision (REYOVI)	Dodoma	10,000	20,000	500
40.	Saikolojia Sensitization Networking of Tanzania (Saiko Senta)	Dodoma	263	981	15
41.	Serve Tanzania (SETA)	Mbeya	-	74	51
42.	Social And Economic Support for Drug Abuse Free Environment (SESDE)	Dar es Salaam	100	-	-
43.	Steps Tanzania	Dar es Salaam	351	12	363
44.	Tandika Youth and Handcraft Group (TAYOHAG)	Dar es Salaam	-	-	335
45.	Tanzania Network of People Who Use Drugs (TANPUD)	Dar es Salaam	-	-	262
46.	Tanzania Albinism Society	Dar es Salaam	-	300	-
47.	Tanzania Community Empowerment Organization (TACEO)	Pwani	260	180	-
48.	Temeke Combating Illicit Drugs Organization (TECIDO)	Dar es Salaam	718	31	749
49.	The Helper Organization	Mbeya	120	60	148
50.	Tanzania Organization of Good Templars (T-OGT)	Dar es Salaam	5,187	342	-
51.	Volunteers for Youth in Health and Development	Mtwara	-	150	-
52.	Waungwana Group	Dar es Salam	4,900	16,791,	110

		Kagera		578	
53.	Women Support Group	Dar es Salaam	-	-	100
54.	Wounded Healers Organization	Mbeya	-	80	-
55.	Youth Achievement Village in Tanzania (YAVT)	Dar es Salaam	1,600	17,450	-
56.	Youth and Community Rehabilitation (YCR)	Bagamoyo	550	-	3,175
		Arusha	300	-	3,110
		Dodoma	910	-	2,000
		Dar es Salaam	60	-	2,345
57.	Youth Community Capacity Enhancement (YOCOCE)	Dar es Salaam	-	414	-
58.	Youth Counselling and Rehabilitation Center (YCRC)	Dar es Salaam	-	227	-
59.	Youth Empowerment and Psychotherapy Aid Organization (YEPAO)	Kilimanjaro	2,385	1,130	-
60.	Youth Empowerment Society Tanzania (YES Tanzania)	Kilimanjaro	420	-	-
61.	Youth Volunteers Against Risk Behaviours (YOVARIBE)	Dar es Salaam	-	150	599
		Jumla	**136,270**	**2,099,359**	**22,716**
		Jumla Kuu	**2,258,345**		

SURA YA TANO
KUPUNGUZA MADHARA YA MATUMIZI YA DAWA ZA KULEVYA

5.1 Utangulizi

Matumizi ya dawa za kulevya yanaambatana na madhara ya kiafya kama vile maambukizi ya VVU, homa ya ini, kifua kikuu pamoja na magonjwa ya akili. Sura hii imejikita katika kuelezea utekelezaji wa nguzo ya kupunguza madhara yanayosababishwa na matumizi ya dawa za kulevya katika mwaka 2022.

5.2 Huduma za Upunguzaji Madhara kwa Waraibu

Serikali imeendelea kushirikiana na wadau mbalimbali katika kupunguza madhara kwa kutoa tiba, huduma za utengamao na elimu ya upunguzaji madhara kwa waraibu wa dawa za kulevya. Jitihada zilizofanyika ni pamoja na kupanua na kuimarisha huduma za tiba katika vitengo mbalimbali vya afya ya akili, tiba saidizi kwa waraibu kwa kutumia dawa (Medically Assisted Therapy -MAT), nyumba za upataji nafuu na huduma za unasihi. Aidha, mafunzo ya stadi za kazi yamekuwa yakifanyika kwa waraibu wa dawa za kulevya ili kuwajengea uwezo wa kujitegemea na kushiriki katika shughuli za uzalishaji mali. Pia, Mamlaka imekuwa ikiandaa miongozo mbalimbali ya kuratibu uanzishwaji na uendeshwaji wa vituo vya kutolea huduma ya methadone, usimamizi wa nyumba za upataji nafuu, uendeshaji wa vituo vya kutolea huduma za afya, asasi za kiraia na vikundi mbalimbali vinavyojihusisha na mapambano dhidi ya dawa za kulevya nchini.

5.2.1 Tiba ya Uraibu wa Dawa za Kulevya Katika Vitengo vya Afya ya Akili Nchini

Katika kupunguza madhara ya dawa za kulevya serikali imeendelea kuboresha huduma za tiba kwa waraibu wa dawa za kulevya katika vitengo vya afya ya akili vilivyopo katika hospitali za wilaya, mikoa na rufaa nchini. Kwa kipindi cha mwaka 2022, jumla ya waraibu 854,134, wanaume wakiwa 434,847 na wanawake 419,287 walipatiwa huduma ya tiba ya uraibu wa dawa za kulevya kama vile bangi, mirungi, heroin, cocaine na vilevi aina ya pombe na sigara katika vitengo hivyo.

Baadhi ya waraibu walibainika kutumia dawa za hospitali zenye asili ya kulevya kama vile Valium, Pethidine na Tramadol, hali iliyosababishwa na kukosekana na kupanda kwa bei ya dawa za kulevya mitaani pamoja na kuimarika kwa udhibiti wa dawa hizo.

Jedwali Na. 5.1: Idadi ya Waraibu Waliopata Tiba kwenye Vitengo vya Afya ya Akili Nchini Mwaka 2022

Na.	Jina la Kituo	Me	Ke	Jumla
1	Mwananyamala RRH	39,176	47,342	86,518
2	Temeke RRH	31,564	37,180	68,744
3	Bombo RRH	19,462	13,546	33,008
4	Mount Meru RRH	18,079	10,349	28,428
5	Amana RRH	23,585	33,974	57,559
6	Morogoro	17,010	13,022	30,032
7	Mawenzi	9,980	12,585	22,565
8	Maweni	11,337	16,549	27,886
9	Musoma	16,956	7,999	24,955
10	Sekou Toure	27,859	19,671	47,530
11	Bukoba	26,811	14,474	41,285
12	Shinyanga	13,460	14,569	28,029
13	Geita	11,768	9,258	21,026
14	Manyara	8,793	10,781	19,574
15	Tumbi	24,612	32,036	56,648
16	Dodoma	17,869	9,878	27,747
17	Singida	8,778	4,382	13,160
18	Tabora	7,759	5,879	13,638
19	Katavi	9,806	8,984	18,790
20	Rukwa	5,670	8,953	14,623
21	Njombe	7,862	7,843	15,705
22	Iringa	13,412	12,387	25,799
23	Mbeya	19,073	16,586	35,659
24	Ruvuma	8,996	9,078	18,074
25	Simiyu	9,788	11,240	21,028
26	Mtwara	9,970	12,890	22,860
27	Lindi	6,444	7,965	14,409
28	Songwe	8,968	9,887	18,855
	Jumla	**434,847**	**419,287**	**854,134**

5.5.2 Huduma ya Tiba Saidizi kwa Waraibu wa Dawa za Kulevya (Medically Assisted Therapy - MAT)

Matibabu ya uraibu wa dawa za kulevya jamii ya afyuni kama vile heroin, pethidine na tramadol hutolewa katika vituo maalumu vya kutolea tiba kwa waraibu kwa kutumia dawa na huduma za unasihi (MAT) katika kuwasaidia kuondokana na uraibu wa dawa hizo. Dawa zinazotumika kutibu uraibu katika vituo hivyo nchini kwa sasa ni Methadone na Buprenorphine. Aidha, vituo hivi hutoa tiba za magonjwa yanayoambatana na matumizi ya dawa za kulevya kama vile magonjwa ya akili,

UKIMWI, kifua kikuu, magonjwa ya ngono na homa ya ini. Huduma nyingine zinazotolewa ni pamoja na uzazi wa mpango, tiba kwa watoto waliozaliwa na tatizo la uraibu kutoka kwa mama zao, tatizo la udumavu pamoja na magonjwa ya kinywa, ngozi, vidonda na majipu.

Utaratibu wa utoaji huduma huanza kwa asasi za kiraia kuwaibua na kuwaandaa waraibu katika ngazi ya jamii ambapo waraibu hupata elimu sahihi na huduma ya unasihi kabla ya kufikishwa katika vituo vya MAT. Asasi hizo ni MEFADA, YCR, YOVARIBE, MUKIKUTE, KISAFO, OTARB, Gift of Hope Foundation, SETA, IRDO, Peer to Peer na Kimara Peers. Hadi kufikia mwezi Desemba 2022, waraibu wapatao 13,696, wanaume 13,089 na wanawake 607 walipatiwa matibabu katika vituo 15 vya MAT nchini. Vituo hivyo vinapatikana katika mikoa ya Dar es Salaam (7), Pwani (2), Mbeya (1), Songwe (1), Mwanza (1), Dodoma (1), Arusha (1) na Tanga (1) kama ilivyoainishwa kwenye jedwali lifuatalo;

Jedwali Na. 5.2: Idadi ya Waraibu waliosajiliwa kwenye Huduma za MAT hadi kufikia Desemba 2022

Na.	Jina la Kituo	Me	Ke	Jumla
1.	Hospitali ya Taifa ya Muhimbili	3,284	126	3,410
2.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Mwananyamala	3,086	242	3,328
3.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Temeke	2,666	97	2,763
4.	Hospitali ya Rufaa ya Kanda ya Nyanda za Juu Kusini - Mbeya	417	18	435
5.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Sekou Toure-Mwanza	619	23	642
6.	Kituo cha Itega jijini Dodoma	544	19	563
7.	Hospitali ya Wilaya ya Bagamoyo, Pwani	513	8	521
8.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Tumbi, Pwani	360	4	364
9.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Bombo, Tanga	683	19	702
10.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Mount Meru - Arusha	469	33	502
11.	Kituo cha Afya Tunduma mkoani Songwe	125	3	128
12.	Kituo cha Segerea, Dar es Salaam	102	5	107
13.	Kituo cha Mbagala -Round Table, Dar es Salaam	150	6	156
14.	Kituo cha Vijibweni-Kigamboni, Dar es Salaam	11	0	11
15.	Kituo cha Tegeta, Dar es Salaam	60	4	64
		13,089	**607**	**13,696**

5.2.3 Nyumba za Upataji Nafuu (Sober Houses)

Nyumba za upataji nafuu ni nyumba ambazo waraibu wa dawa za kulevya na vilevi vingine hutunzwa na kupatiwa huduma kwa kupitia hatua kumi na mbili (12) za upataji nafuu na unasihi ili kuwaondoa katika utegemezi wa dawa za kulevya. Mamlaka imeendelea kusimamia uanzishwaji, uendeshaji na kuratibu shughuli zinazofanyika katika nyumba za upataji nafuu kwa kuzingatia mwongozo wa uanzishwaji na uendeshaji wa nyumba hizo.

Hadi kufikia Desemba 2022, Jumla ya waraibu 3,180 kati yao wanaume 3,056 na 124 wakiwa wanawake walipatiwa huduma za tiba na utengamao katika nyumba za upataji nafuu. Nyumba hizo zinapatikana katika mikoa 10 nchini kama inavyoonekana kwenye jedwali lifuatalo;

Jedwali Na.5.3: Waraibu waliopata Huduma katika Nyumba za Upataji Nafuu Mwaka 2022

Na	Mkoa	Jina la Nyumba	Waraibu waliopata huduma		
			Me	Ke	Jumla
1.	Dar es Salaam	Arise and Shine Sober House	34	-	34
		Changamoto ni Matumaini	80	-	80
		Drug Abuse Prevention Organization (DAPO)	56	-	56
		Drug Free Tanzania – The Right Way Recovery House	63	-	63
		Drug Free Tanzania – The Ties That Bind Us Recovery Center	34	-	34
		Pillimissanah Foundation (Wanaume)	225	-	225
		Pillimissanah Foundation (Wanawake)	-	35	35
		The Awaited Rehab Centre	25	-	25
		MRC Tanzania Kigamboni Sober House (1)	123	-	123
		MRC Tanzania Kigamboni Sober House (2)	96	-	96
		MRC Tanzania Kigamboni Sober House (3)	21	-	21
		MRC Tanzania Kigamboni Sober House (4)	53	-	53
		MRC Tanzania Kigamboni Sober House (5)	76	-	76
		MRC Tanzania Kigamboni Sober House (Wanawake)	-	42	42
		Kipepeo Foundation – South Beach Sober House	35	-	35
		New Vision of Life Society Sober House (Second Chance for Addicts)	36	-	36
		Hope Again Rehabilitation and Wellness Foundation	33	-	33
2.	Arusha	Foundation for Wellness and	71	-	71

		Youth Tutelage (Olmotonyi Recovery House)			
		Northern Hill Sober House	28	-	28
		Surrender for Freedom Treatment Centre	97	-	97
		Tanzania New Future Rehabilitation Organization (TAFRO)	41	-	41
		Tanzania Sobriety and Rehabilitation Organization (Arusha Recovery Sober House)	105	-	105
		Tanzania Sobriety Change Foundation (Meru Recovery Sober House)	95	-	95
		Tanzania Sobriety Change Foundation (Njiro Recovery Sober House)	100	-	100
		Tanzania Sobriety Change Foundation (Usa River Recovery Sober House)	80	-	80
		TASOR Sober House	47	-	47
3.	Kilimanjaro	Kilimanjaro Community Recovery Organization	68	-	68
		Kilimanjaro New Vision and Sobriety	121	19	140
		Serenity Gate Rehab (SGR)	7	-	7
		Kilimanjaro Recovery Home (Goodwill and Inspiration for Youth Vision Organization (GIYVO)	170	-	170
		Surrender for Freedom Treatment Centre	70	-	70
4.	Pwani	Life and Hope Rehabilitation Organization	460	6	466
		Mamaz and Papaz Sober house	21	-	21
		The Light of Miracle Organization 0 Women's Hope Rehabilitation	-	22	22
		New Vision of Life Socity Sober House	85	-	85
5.	Tanga	Courage on Recovery Foundation	84	-	84
		Gift of Hope Foundation	40	-	40
		Tanga Drug Free Organization	49	-	49
6.	Iringa	Iringa Sober House	63	-	63

7.	Morogoro	Kipepeo Foundation – Free at Last Sober House	64	-	64
8.	Dodoma	MRC Tanzania Kigamboni Sober House (7)	9	-	9
9.	Mwanza	Pillimissanah Foundation	65	-	65
10.	Kagera	Sobriety Forever Rehabilitation Centre	26	-	26
		Jumla	**3,056**	**124**	**3,180**

Jedwali Na. 5.4: Idadi ya Waraibu waliopata Huduma katika Nyumba za Upataji Nafuu kuanzia mwaka 2019 hadi Mwaka 2022

Mwaka		2019	2020	2021	2022	Jumla Kuu
Idadi	**Me**	3,609	2,103	2,949	3,161	**11,822**
	Ke	74	74	160	124	**432**
Jumla		**3,683**	**2,177**	**3,109**	**3,285**	**12,254**

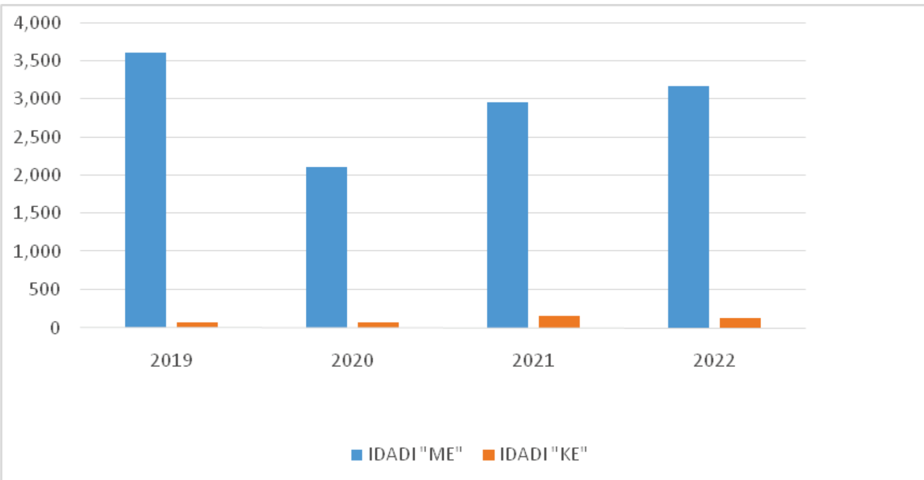

Kielelezo Na. 5.1: Idadi ya Waraibu waliopata Huduma katika Nyumba za Upataji Nafuu kuanzia mwaka 2019 hadi Mwaka 2022

5.3 Huduma ya Upunguzaji wa Madhara ya Uchangiaji wa Mabomba ya Sindano kwa Wajidunga

Upunguzaji wa madhara kwa waraibu wanaotumia dawa za kulevya kwa njia ya kujidunga hutolewa katika asasi maalumu za kiraia kwa waraibu kwa kutumia dawa na huduma za kuzuia uchangiaji wa mabomba ya sindano (NSP) katika kuwasaidia wajidunga kuondokana na uhatarishi wa kupata maambukizi ya magonjwa

yanayoweza kuambukizwa kwa njia ya damu kama vile UKIMWI, Homa ya Ini aina ya B na C na magonjwa ya ngono. Aidha, Asasi hizo hutoa pia elimu kuhusu tiba za magonjwa mengine yanayoambatana na matumizi ya dawa za kulevya yakiwemo ya akili, kifua kikuu, magonjwa ya ngono na magonjwa yasiyoambukiza. Huduma nyingine zinazotolewa ni pamoja na huduma ya usafi pamoja, unasihi pamoja na rufaa ya magonjwa mbalimbali kwa waraibu.

Asasi hizo ni MUKIKUTE, MEFADA, YCR, YOVARIBE, KISAFO, OYARB, Gift of Hope Peer to Peer na Kimara Peers. Hadi kufikia mwezi Desemba 2022, waraibu 3,150, walipatiwa huduma katika mikoa ya Dar es Salaam na Pwani.

5.4 Umuhimu wa Huduma za Upunguzaji madhara kwa Waraibu

Huduma za upunguzaji madhara kwa waraibu zina umuhimu kwa waraibu na jamii kama ifuatavyo: -

i. Kutibu uraibu na madhara yatokanayo na matumizi ya dawa za kulevya;

ii. Kupata fursa ya huduma mtambuka kwa waraibu ikiwemo tiba ya magonjwa yanayoweza kuambatana na utumiaji wa dawa za kulevya kama vile maambukizi ya VVU, kifua kikuu, homa ya ini na magonjwa ya zinaa;

iii. Kupunguza vifo vitokanavyo na kuzidisha kiwango cha matumizi ya dawa za kulevya;

iv. Kuwarudisha waathirika wa matumizi ya dawa za kulevya katika shughuli za uzalishaji na hivyo kuwaondoa katika hali ya utegemezi;

v. Kupunguza matendo ya uhalifu na uvunjifu wa Amani;

vi. Kuondoa unyanyapaa kwa wathirika wa dawa za kulevya katika jamii;

vii. Kuongezeka ufuasi mzuri wa dawa za kufubaza makali ya VVU na kutibu kifua Kikuu hivyo kuondoa uwezekano wa kupata usugu wa dawa hizo miongoni mwa waraibu; na

viii. Kupunguza idadi ya waraibu wa dawa za kulevya hivyo kupunguza soko la dawa hizo

5.5 Asasi zilizowezeshwa na Mamlaka katika mwaka 2022

Mamlaka ina jukumu la kuratibu na kusaidia shughuli zinazofanywa na asasi na vikundi mbali mbali vya kijamii vinavyoshiriki katika kupiga vita dawa za kulevya Nchini. Katika kutekeleza jukumu hilo Mamlaka iliziwezesha asasi tano (5) kufanikisha jitihada zao katika kutoa elimu na tiba kwa waraibu wa dawa za kulevya. Asasi hizo zimeainishwa kwenye jedwali lifuatalo;

Jedwali Na. 5.5: Asasi zilizowezeshwa na Mamlaka mwaka 2022

Na.	Jina la Asasi	Mkoa
1.	Waungwana Family	Dar es Salaam
2.	Free at Last Sober House	Morogoro
3.	Sobriety Forever Rehabilitation Centre	Kagera
4.	Changamoto ni Matumaini	Dar es Salaam
5.	The Light of Miracle Organization - Women's Hope Rehabilitation	Pwani

SURA YA SITA
USHIRIKIANO WA KITAIFA, KIKANDA NA KIMATAIFA

6.1 Utangulizi

Tatizo la dawa za kulevya ni suala mtambuka ambalo linahitaji jitihada za pamoja kuanzia ngazi ya kitaifa, kikanda na kimataifa kama moja ya nguzo ya kupambana na tatizo hilo. Mamlaka ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za kulevya imeendelea kutekeleza mikakati ya nguzo hii kwa kuendeleza ushirikiano na wadau.

6.2 Ushirikiano wa Kitaifa.

Katika kipindi cha mwaka 2022, Mamlaka imeendelea kushirikiana na vyombo vingine vya Ulinzi na Usalama, Wizara zenye dhamana ya Afya, Elimu, Mambo ya Ndani, Mambo ya Nje, TAMISEMI, Sheria, Fedha, Kilimo, Maendeleo ya Jamii na Usafirishaji katika mapambano dhidi ya dawa za kulevya. Taasisi zilizoshirikiana na Mamlaka ni pamoja na Mamlaka ya kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya Zanzibar (ZDCEA), Jeshi la Polisi, Jeshi la Magereza, Jeshi la Wananchi wa Tanzania, Idara ya Usalama wa Taifa, Jeshi la Uhamiaji, Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali (GCLA), Mamlaka ya Dawa na Vifaa Tiba (TMDA), Mamlaka ya Mapato Tanzania, Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania, Mamlaka ya Anga, Bohari Kuu ya Dawa (MSD) na Baraza la Famasia.

Serikali kupitia Mamlaka ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya imeendelea kushirikiana na Asasi zisizo za kiserikali katika kuzuia uhitaji wa dawa za kulevya pamoja na tiba kwa waraibu. Baadhi ya Asasi zilizoshirikiana na Mamlaka zimeanishwa katika sura ya nne na tano.

Katika kuongeza wigo wa kudhibiti uchepushaji wa dawa tiba zenye asili ya kulevya na kemikali bashirifu Mamlaka ikishirikiana na Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali (GCLA), Mamlaka ya Dawa na Vifaa Tiba (TMDA), Bohari ya Dawa (MSD) na Baraza la Famasia imeendelea kuhamasisha na kutoa elimu kwa kampuni binafsi zinazojihusisha na kemikali na dawa tiba kushiriki katika udhibiti kupitia mradi wa Public Private Partnership (PPP). Hadi kufikia Disemba 2022 kampuni 43 zilisaini mkataba wa makubaliano ya utekelezaji wa mradi huo.

6.3 Ushirikiano wa Kimataifa

Ushirikiano umeendelea katika ngazi ya kimataifa kwa kufanya kazi ya mapambano ya dawa za kulevya kwa ukaribu na Shirika la Umoja wa Mataifa linaloshughulikia Dawa za Kulevya na Uhalifu (UNODC) lenye makao makuu Vienna, Austria.

Nchi yetu imeendelea kutekeleza Mkataba wa Makosa ya Jinai yanayovuka mipaka (Transnational Organized Crime- TOC) wa mwaka 2000 unaozungumzia uhalifu wa kupangwa ambapo tatizo la dawa za kulevya lilizungumziwa.

Kielelezo Na. 6.1: Wajumbe kutoka Tanzania wakiwa kwenye Mkutano wa Kamisheni ya Kupambana na Dawa za Kulevya Duniani (CND) jijini Vienna, Austria.

Serikali imekuwa ikishirikiana na taasisi mbalimbali za kimataifa katika kupambana na kudhibiti tatizo la dawa za kulevya kwenye maeneo makubwa matatu ya kimkakati ambayo ni ukamataji, utoaji wa elimu, tiba kwa waraibu wa dawa za kulevya. Baadhi ya wadau wakubwa kwa upande mashirikiano hayo katika upande wa ukamataji wa wauzaji na wasambazaji wa dawa za kulevya na kemikali bashirifu ni pamoja na Drug Enforcement Adminstration (DEA) ya Marekani, Ubalozi wa India, National Crime Agency (NCA) ya Uingereza, Naval Criminal Investigative Services (NCIS) ya Marekani, Combined Maritime Force ya Canada, Royal Canadian Mounted Police-CANADA (RCMP), EU-ACT, Indian Ocean Forum on Maritime Crime na International Narcotic Control Board (INCB).

Kutokana na ushirikano huo, Mamlaka imefanikiwa kwa kiasi kikubwa kuzuia uingizaji wa dawa za kulevya kupitia baharini pamoja na kwenda kufanya upekuzi wa baadhi ya meli katika bahari kuu kulingana na Sheria za Kimataifa. Ushirikiano huu umewezesha kubadilishana taarifa za kiintelijensia na kufanikisha kuharibu mitandao mikubwa ya wafanyabiashara wa dawa za kulevya.

Wadau wa maendeleo kama vile PEPFAR-CDC, Global Fund (GF) na EU-ACT wamekua mstari wa mbele katika kutoa mafunzo ya upunguzaji uhitaji wa dawa za kulevya pamoja na tiba kwa waraibu wa dawa za kulevya. Aidha taasisi hizi kwa kushirikiana

na Mamlaka zimeweza kuratibu mafunzo kwa watoa huduma za afya kwa waraibu wa dawa za kulevya.

6.4 Ushirikiano wa Kikanda

Nchi yetu kwa kupitia Mamlaka imekuwa ikishiriki katika Mkutano wa kila mwaka wa Viongozi wa Vyombo vinavyopambana na dawa za kulevya Afrika ujulikanao kama HONLEA Afrika. Lengo la mkutano huo wa kila mwaka ni kubadilishana uzoefu, kushirikiana katika upatikanaji wa taarifa pamoja na kupanga mikakati ya pamoja katika udhibiti wa tatizo la dawa za kulevya barani Afrika. Nchi yetu ilishiriki pia katika mkutano wa mwaka 2022 wa HONLEA ambao ulifanyika Nairobi Kenya.

Tanzania iliingia mkataba na nchi ya Msumbiji na Afrika Kusini (Trilateral Planning Cell-TPC) katika kufuatilia wafanyabiashara wakubwa wa dawa za kulevya. Mkataba huo unahusisha kubadilishana taarifa za kiintelijensia zinazohusu dawa za kulevya na uhalifu wa kupanga (Transnational Organized Crime) na kujengeana uwezo katika mapambano ya dawa za kulevya. Kwa mwaka 2022, maafisa nane (8) kutoka Tanzania walishiriki katika mafunzo ya upekuzi na ukamataji yaliyoendeshwa na Trilateral Planning Cell chini ya uratibu wa UNODC yaliyofanyika Cape Town, Afrika Kusini.

SURA YA SABA
CHANGAMOTO NA MIKAKATI

7.1 Utangulizi

Sura hii imeainisha changamoto na mikakati katika kukabiliana na tatizo la dawa za kulevya Nchini.

7.2 Changamoto

Zifuatazo ni changamoto zinazokabili udhibiti na mapambano dhidi ya dawa za kulevya Nchini: -

i. Mabadiliko ya mara kwa mara ya teknolojia inayotumika katika biashara ya dawa za kulevya;

ii. Uelewa mdogo wa jamii juu ya tatizo la dawa za kulevya;

iii. Unyanyapaa kwa waraibu wa dawa za kulevya hurudisha nyuma jitihada za matibabu;

iv. Kuibuka kwa dawa mpya za kulevya (NPS) na kemikali bashirifu ambazo hazipo katika Sheria za Udhibiti wa Kimataifa;

v. Ukubwa wa mipaka na ukanda mrefu wa bahari ya Hindi husababisha udhibiti wa dawa za kulevya kuwa mgumu;

vi. Kukosekana kwa shughuli za kufanya kwa waraibu wanaopata nafuu, hivyo kujikuta wanarudia matumizi ya dawa za kulevya.

vii. Kukosa vifaa au vitendea kazi vya kisasa ambavyo vinaweza kutumika katika kukabiliana na mbinu mpya wanazozitumia wahalifu wa dawa za kulevya katika kusafirisha dawa hizo.

viii. Uhaba wa rasilimali watu na rasilimali fedha.

7.3 Mikakati

Mipango ya baadaye katika kudhibiti na kupambana na tatizo la dawa za kulevya ni kama ifuatavyo: -

i. Kuendelea kuboresha Sheria ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya (Sura 95) ya mwaka 2015 kulingana na mahitaji ya wakati huo;

ii. Kupanua huduma za tiba kwa waaraibu wa dawa za kulevya;

iii. Kuwajengea uwezo wadau wanaoshiriki katika utoaji elimu na udhibiti wa upatikanaji wa dawa za kulevya ndani na nje ya nchi; na

iv. Kuimarisha ushirikiano na mamlaka za udhibiti pamoja na wadau wote kwa ujumla.